F

534. **FACE,** vb. „1⁰ faire, agir; 2⁰ créer, produire, construire, fonder; 3⁰ accoucher, mettre bas; 4⁰ jouer un mauvais tour, se venger; 5⁰ faire des sortilèges; 6⁰ aller, se diriger; 7⁰ venir; 8⁰ dire; 9⁰ valoir; 10⁰ convenir“ — vr. trans. pf. *fecĭ(u)* (Frîncu-Candrea, Munţii apus. 79); part. † *fapt* (păstrat în poesia populară, de obicei în rimă) || ir. *fățse* „faire“; megl. *faţiri* (pf. *feş*, part. *fat*) „faire; accoucher; s'adresser, dire“; ar. *faţire, făţeare* (pf. *fecĭŭ*, part. *faptu*) „faire; accoucher; transformer, changer; aller, se diriger; s'adresser, dire“.

Lat. FACĔRE, FĒCĪ, FACTUM; pentru înţelesul de sub 5⁰, comp. derivatele romanice de mai jos şi sîrb. *tvoriti* „schaffen, thun; zaubern“.

Vegl. *fur*; rtr. *fer*; it. *fare*; sard log. *fagere*; fr. prov. *faire*; cat. *fer*; sp. *hacer*; port. *fazer*.

Der.: *facere* „action de faire, etc.; création, accouchement“, megl. *faţiri* şi ar. *faţire, făţeare* „action de faire, etc.; accouchement“; bucov. *făcare* (Tiktin) „sort, sortilège“ (cf. mai jos *făcătură*); ar. *facă* „action, fait“; *făcut* „action de faire; sort, sortilège“ (cf. mai jos *făcătură*); ar. *faptu* „fait; sali, souillé“; *făcut* „action de faire, etc.“, Mehedinţi *făcut de zi* (Gr. n. 3) „point du jour“; *făcător*, adj. sb. „qui fait, faiseur“ (comp. it. *facitoio*; sp. *hacedero*); † *făcătorie* (Cantemir, Ist. ier. 7, 11) „activité, énergie“; *făcătură* (Tiktin; Lex. Bud.; Marian, Nunta 21; Reteganul, Pov. ard. I, 11; V, 45; Tocilescu, Mat. 662; Şez. II, 133) „sort, sortilège“ (comp. it. *facitura*; prov. *fazedura*; vsp. *hacedura*; pentru înţeles comp. sensul de sub 5⁰ şi it. *fattura*, vfr. *faiture* „sortilège“), ar. *făcătură* „fait“ || *preface* „refaire, transformer, réduire“; *a se preface* „se changer, se transformer; contrefaire, feindre“, ar. *prifaţire* „refaire; feindre“ (nu trebue derivat din *PERFACERE = clas. PERFICERE, al cărui înţeles nu corespunde cu al lui *preface*, ci e o formaţiune romînească cu pref. *pre-* < vsl. прѣ; pentru formă şi înţeles comp. vsl. творити „facere“ > прѣтворити „mutare“; bulg. притворенъ „feint, faux, simulé, hypocrite“, правѭ „faire“ > прѣправямъ „refaire“, ~ се „contrefaire“; sîrb. *tvoriti* „thun“ > *pretvoriti* „verwandeln“, ~ *se* „sich verstellen, heucheln“); *prefacere* „action de refaire, etc., feinte“; *prefăcut* „refait; falsifié; hypocrite“; *prefăcătură*, *prefăcătorie* „feinte, hypocrisie“ || băn. *proface* „refaire“ || ar. *apufaţiri* „se fatiguer, s'éreinter“; ar. *apufaptu* „las, éreinté“.

535. **Fapt,** sb. n. „1⁰ fait, acte, oeuvre; 2⁰ création; 3⁰ point du jour, aube (în expr. *faptul zilei*); 4⁰ charme, sort, sortilège; 5⁰ taches rouges qui viennent sur le corps et se transforment en boutons pustuleux“; sb. m. 1⁰ zool. „ver de l'acherontia atropos“; 2⁰ bucov. bot. „trifolium procumbens, astrantia major“ — **FAPTĂ,** sb. f. „fait, action, oeuvre“ || megl. *fat* şi ar. *faptă* „fait, action“ || < FACTUM şi pl. FACTA, devenit sg. fem.; pentru înţelesul de „charme“, comp. *face* 5⁰ | vegl. *fajt*; rtr. *fat*; it. *fatto, fatta*; sard log. *fattu, fatta* (comp. pentru înţelesul de sub 3⁰ *ad sa fatta de sa die* „al mattino, allo spuntar dell'alba“); fr. *fait,* vfr.

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

faite „façon, sorte“ ; prov. *fach*, nprov. *facho* (comp. prov. *fachilha* „sortilège“) ; cat. *fet, feta* ; sp. *hecho, hecha* ; port. *feito, feita* || *făptaș* „celui qui fait, qui accomplit, auteur“ || bot. *faptnic* (Marian, Ins. 273), *fapnic* (Marian, Sărb. II, 55, 57), *faptnică* (ibid. 58) „sorte de plante qu'on emploie pour guérir le „fapt“ (v. mai sus 5⁰) || *făptui* „faire, commettre“ ; *făptuire* „action de faire, de commettre, acte, action“ ; *făptuitor* „celui qui commet“.

536. † **Făptorĭu** (Cipariu, Princ. 206, 227), sb. m. „créateur“ < *FACTORIUS,-UM (comp. FACTORIUM „pressoir à huile“) || comp. it. *fattoio* < FACTORIUM ; piem. *faćoira* < *FACTORIA.

537. **Făptură**, sb. f. „ création ; créature, être ; manière d'être, forme ; nature“ || ar. *făptură* „créature“ || < FACTURA,-AM || alb. *fətürə, fütürə* ; rtr. *fattüra* ; it. sard log. *fattura* ; vfr. *faiture* „créature, personne, façon, forme, sortilège“ ; prov. *faitura* ; cat. *feytura* ; sp. *hechura* ; port. *feitura*.

538. **Desface**, vb. „défaire, entr'ouvrir“ — † pf. pers. 3ª *desfeace*, prin grafie inversă *desveace* (Hasdeu, Cuv. d. bătr. II, 43 ; comp. și *desvăcu*, Varl. Caz. I, 58ᵇ), *desfeapse* (Coresi, Tetr. Luca III, 21) || megl. *disfațiri* (pf. *disfeș*, part. *disfat*) „descendre“ ; ar. *disfațire* (pf. *disfecĭŭ*, part. *disfaptu*) „défaire, ouvrir“ || < DĬS-FACĔRE,-FECĪ,-FACTUM ; † *desfeapse* a fost refăcut după analogia altor verbe, ca *înfipse, fripse, coapse*, cu part. terminat în *-pt* (*înfipt*, etc.) întocmai ca și *fapt* || rtr. *disfar* ; it. *disfare* ; sard log. *disfagere* ; fr. *défaire* ; cat. *desfer* ; sp. *deshacer* ; port. *desfazer* || *desfacere* „action de défaire ; vente totale“ ; ar. *disfaptu* „défait, ouvert ; intelligent“ ; *desfăcut* „action de défaire ; désensorcellement“.

539. **FACHIE** (*fache*), sb. f. „torche, brandon, faisceau de paille ou de roseaux secs tortillés qu'on allume la nuit pour pêcher“ (Șez. IV, 117 ; Marian, Ins. 57 ; Damé, Term. ; Putna, bucov. Oșani BSF. II, 81) — mold. bucov. *fachĭ*, sb. n. (Dosoftei, V. Sf. Ian. 30 ; Febr. 8 ; Șez. II, 297 ; Marian, Ins. 57 ; Stamati, Wb. 735).

Lat. FAC(U)LA,-AM ; din *fache*, considerat greșit ca pl., a fost refăcut un sg. *fachĭ*, cu pl. *fachĭurĭ*.

Friul. *fale* ; vfr. *faille* „torche“ ; prov. *falha*, nprov. *faio* „ torche de bois résineux pour faire la pêche au flambeau“ ; cat. *falha* (comp. abr. *farchia* ; sp. *hacha* ; port. *facha*).

540. **FAG**, sb. m. „hêtre“ || megl. ar. *fag*.

Lat. FAGUS,-UM.

Rtr. *fo* ; ver. com. mil. pav. piem. gen. piac. *fo*, sic. *fau* ; sard log. *fau* ; vfr. *fou*, sav. *fa* ; prov. *fau* (comp. it. *faggio* ; vfr. *faie* ; cat. *fatj* ; sp. *haya* ; port. *faia* < FAGEUS, FAGEA).

Der. : ar. *fagă* „faîne“ (comp. cat. *faja* „faîne“) || dim. *făguĭ* (Rădulescu-Codin, Cuv. Musc. 30 ; Cînt. pop. 55, 68, 99 ; Tocilescu, Mat. 388, 1112) ; *făguĭeș* (Rădulescu-Codin, Cuv. Musc. 30) ; *făgulean* (Teodorescu, P. pop. 278 ; Tocilescu, Mat. 279) || col. *făget*, ar. *fădzet* (nprov. *faié* ; comp. it. *faggeto* ; prov. cat. *fageda* ; sp. *hayedo*) ; dim. *făgețel*.

541. **FAGUR** (*fagure*), sb. m. „gâteau de miel, rayon“ — *fag* (Alexandri, P. pop. 88 ; Zanne II, 131 ; IX, 15 ; Tocilescu, Mat. 581 ; WgJb. IX, 225).

Lat. * FAVULUS,-UM < FAVUS ; forma normală trebuia să fie *fa(u)ur*, dar *u* dintre vocalele în hiat s'a prefăcut în *h*, devenit apoi *g*, întocmai ca în *negură* < **nehură* < **ne(u)ură* < nebulam, în băn. *măduagă* < *măduhă* < *mădu(u)ă* < medullam, etc. (cf. Candrea, BSF. I, 40) ; cît privește pe *fag*, acesta nu represintă pe favus, -um, care ar fi devenit **fau*, ci e refăcut din pl. *faguri*.

It. *fiavo* || comp. it. *favo* < FAVUM.

Der. : dim. *făguraș* (Marian, Ornit. I, 59 ; Nunta, 286 ; Ins. 197) ; *făgurel* (Marian, Ornit. I, 59) || *făguros* (Damé) „doux comme le miel“.

542. **FĂINĂ**, sb. f. „farine“ — Munții Sucevii, trans. Bihor, Oșani *fărină* (WgJb. VI, 12 ; Frîncu-Candrea, Rot. 51 ; Șez. II, 24 ; III, 139 ; Conv. lit. XX, 1010 ; BSF. II, 46) ; vr. trans. *fănină* (Coresi, Tetr. Luca XIII, 21 ; Dosoftei, Ps. vers. 165, 259 ; V. Sf., v. WgJb. V, 64 ; Hasdeu, Cuv. d. bătr. I, 215 ; An. Car. ; Iorga, Studii IV, CCCIX ; Frîncu Candrea, Munții apus. 100), băn.

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

Serbia, trans. *făńină* (WgJb. III, 210; IV, 256; VII, 26) || ir. *farirę*; megl. ar. *fărină*.

Lat. FARĪNA,-AM; forma *făină*, cea mai răspîndită, alături de *făńină* din care a resultat prin trecerea regulată a lui *ńi* la *ji*, dovedeşte că asimilaţiunea lui R cu N, farīna>*fanīna > *făńină*, întocmai ca în *senin*, *cunună*, etc., e foarte veche; forma neasimilată *fărină* s'a păstrat mai ales în acele regiuni unde nici în celelalte cuvinte nu s'a produs trecerea lui R la N, unde se rosteşte adică *serin*, *curună*; în Bănat, unde *ńi* nu se reduce la *i*, dacă găsim pe alocuri *fărină* alături de *făńină*, faptul se explică prin importarea celei dintîi forme din alte regiuni unde *ńi* a devenit *i*; *făninä* din vechile texte citate e uneori o simplă grafie pentru *făńină*.

Vegl. *farajna*; rtr. it. sard log. *farina*; fr. *farine*; prov. cat. *farina*; sp. *harina*; port. *farinha*.

Der.: dim. *făioară* (Polizu; Cihac).

543. **Făinar**, sb. m. „farinier, marchand de farine“ || ar. *fărinar* || < *FARĪNARIUS,-UM, din adj. FARĪNARIUS,-A,-UM „de farine“; în fonetism influenţat de *făină* || fr. prov. *farinier*; cat. *fariner*; sp. *harinero*; port. *farinheiro* (comp. dim. it. *farinaiuolo, farinaio* < farinarium) || *făinăreasă* (Costinescu) „farinière, marchande de farine“ || *făinărie* „commerce de farine“, col. (Polizu) „toutes sortes de farine“.

544. **Făinos**, adj. „farineux“ — trans. *fărinos* (Lex. Bud.) || ar. *fărinos* || < FARĪNOSUS,-A,-UM; în fonetism influenţat de *făină* || it. *farinoso*; sard log. *farinosu*; fr. *farineux*; nprov. *farinous*; cat. *farinos*; sp. *harinoso*; port. *farinhoso* || *a se înfă(r)inoşa* „se farriner; se réduire en farine, se pulvériser“.

545. **Făina**, vb. „enfariner, saupoudrer de farine, réduire en farine“; *a se ~* „devenir farine, se fariner, se poudrer, prendre un aspect farineux“; trans. *fărină* (Lex. Bud.) < *FARĪNARE (atestat numai farinatus „couvert ou mêlé de farine“) || fr. *fariner*; nprov. *fariná*; sp. *harinar*; port. *farinhar* || *făineală* (Tiktin) „action de s'enfariner, de se poudrer“ || *înfăina*, trans. *înfărină* (Lex. Bud.), ar. *nfărinare* „enfariner“ (rtr. *infariner*; it. sard log. *infarinare*; fr. *enfariner*; nprov. *enfariná*; cat. *(en)farinar*; sp. *(en)harinar*; port. *(en)farinhar*).

546. **FALCĂ**, sb. f. „mâchoire, joue; chaque branche de l'armon; mâchoire des tenailles“ (Damé, Term.). — **FALCE**, sb. f. „mesure agraire usitée en Moldavie (=14322 mètres carrés)“ || megl. ar. *falcă* „mâchoire, joue“.

Lat. FALX, FALCEM „faux, faucille, serpe“; *FALCA,-AM; din prima formă *falce*, din a doua *falcă* (de nu cumva aceasta din urmă va fi fost refăcută din pl. *fălci*, întocmai ca *salcă* din *salce*, *sălci*; comp. însă forma prov.); în ce priveşte înţelesul, trebue să observăm că din accepţiunea primitivă de „faux“ s'a desvoltat aceia de „mâchoire“, adică „la partie du crâne recourbée comme la faux, qui a la forme d'une faux“, după cum sîrb. *vilice*, pl. „Gabel, Beisszange“ (comp. bulg. *vilica* „fourche“) a căpătat prin aceeaş metaforă semnificaţiunea de „Kinnbacken“ (sg. *vilica* „Kinnlade“), şi tot aşa alb. *fɛ̈l'kiń* „Kinnbacken, Kinnlade“ < *falcinea; comp. încă mai jos forma nprov. şi glosa vberg. *faux* „ganasa“, precum şi sard log. *kavanu* „guancia, ganascia“ alături de *kavana* „roncone“: cît priveşte *falce*, a cărui semnificaţiune e identică cu vfr. şi sp. (v. mai jos), ea se explică ca şi lat. *jugum* „joug; mesure de terre“ (tot aşa şi în vfr. *joug*, germ. *Joch*), sau mlat. *dies* şi *diurnalis* „tantum terrae quantum quis per diem uno aratro arare potest“ (comp. fr. *un journal de terre*, germ. *ein Morgen Landes*, etc.), prin aceea că *falcea* trebuia să represinte la origine „une fauchée, l'étendue de terre fauchée par le faucheur en un jour“.

Rtr. *fotsch*; it. *falce*; sard log. *falke*; fr. *faux*, vfr. *faus* „mesure de terre“; prov. *faus*, nprov. *falco* „fesse d'animal, croupe“; cat. *fals*; sp. *hoz* „Sichel; Strecke Landes oder Feldes“; port. *foice*.

Der.: dim. *fălcea (fălcică)* „patin d'un traîneau; flêche d'un affût; chaque branche de l'armon; bras du battant d'un métier à tisser; mâchoire de la broie (pour le teillage du chan-

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

vre"; Damé, Term.; Tiktin; Săghinescu, Voc. 53; Ionescu, Cal. gosp. 251; Conv. lit. XX, 1010; nprov. *faucello*; cat. *falsilla*) || *fălcar* (Tiktin) „jouillère du licou" (comp. falcarius „ouvrier qui fabrique des faux") || *fălcariță* „douleurs dans les mâchoires (surtout chez les petits enfants), tétanos" || Munții Sucevii *fălcău* (Șez. II, 227) „qui a de fortes mâchoires; vantard" || bot. *fălcată* „dorycnium herbaceum" (comp. falcatus,-a,-um) || mold. *fălcer* (Tiktin) „faucheur payé pour chaque „falce" fauchée" || *fălcos* „qui a de fortes mâchoires" || *fălcesc* (Tiktin) „selon la mesure agraire „falce"; *fălcește* (Tiktin) „en comptant avec la „falce".

Impr.: rut. фальча „Flächenmass des Ackers", фальчарь „Bearbeiter einer фальча"; ung. *fálka* (Szinnyei).

547. **Fălcare** (ar.), sb. f. „les familles qui se trouvent sous la dépendance d'un „celnic" (propriétaire de troupeaux); une partie du troupeau de moutons" < * FALCARIA,-AM (comp. falcarius); înțelesul primitiv trebue să fi fost „portion de terre fauchée", de unde „portion en général, partie retranchée"; comp. „falcidia, quarta pars" (CGL. IV, 237 și Isid. V, 15; cf. și fr. *défalquer*; prov. *defalquar*; it. *diffalcare*; sp. *defalcar*; port. *desfalcar* „déduire dans une évaluation").

548. **FAMEN** (*famăn*), sb. m. „eunuque, châtré", băn. „impuissant" (Coresi, Mat. XIX, 12; Hasdeu, Cuv. d. bătr. I, 279; Prav. Gov. 138; Prav. Mat. Bas. col. Buj. 376, 379; Letop. I, 44; Lex. Bud.; Tiktin) — *foamen* (Hasdeu, Cuv. d. bătr. II, 462) || megl. *femin* și ar. *feamen*, *feamin* „de femme, féminin".

Lat. * FĒMĪNUS,-A,-UM < FEMINA „femme"; la origine probabil s'a zis homo femina, și apoi cuvîntul din urmă avînd înțelesul de adjectiv a primit terminațiunea adjectivelor masculine în -us; înțelesul lui * feminus trebue să fi fost identic cu al lui *femineus* „féminin, efféminé, tendre, mou, délicat, faible, lâche"; din aceste din urmă accepțiuni s'a putut desvolta ușor aceia de „impuissant — châtré"; cît privește fonetismul, trebue să observăm că *famăn* e forma normală resultată din * *feamăn* (comp. ar.), iar *famen* e refăcut din pl. *fameni*; în forma *foamen*, *a* a trecut la *oa* sub influența celor două labiale (cf. *farmec*, *foame*).

Alb. *femerə* „weiblich"; prov. *feme*; port. *femeo* || rtr. *femna*; it. *fem(m)ina*; prov. *fem(e)na*; fr. *femme*; sp. *hembra*; port. *femea* < FEMINA.

FAPT
FĂPTURĂ } v. *face*.

549. **FĂRĂ** (*făr*), prep. „sans, excepté"; conj. „mais, sinon, seulement" — † *fără* (Ps. Sch. LXVIII, 5; LXXVI, 8; LXXVII, 40); trans. *fănă* (WgJb. IV, 327) || ir. *făr*, megl. *făr(ă)*, *fər(ă)* și ar. *fără* „sans".

Lat. FORAS „dehors"; trecerea lui *o* la *ă* e normală, cuvîntul fiind aton (comp. *către*); forma *fără* e datorită analogiei cu alte prepoziții terminate în *-e*, ca *între*, *spre*, etc. (cf. *către*); cît privește pe *fănă*, el pare a fi fost refăcut după *până*; schimbarea de înțeles, care s'a produs și într'o parte a domeniului romanic, se explică ușor: „dehors — hors de — en dehors de — hormis — excepté — sans"; înțelesul primitiv s'a mai păstrat în unele locuțiuni, comp. *fără sine* = it. *fuori di sé*; *fără vreme* = it. *fuor di tempo*, sp. *fuera de hora*, etc.

Vegl. *fure*; frl. *f(o)ur*; it. *fuora (fuori)*; sard log. prov. *foras*; cat. *fora*; sp. *fuera*; port. *fora* || comp. fr. *fors*, *hors* < FORIS.

550. **Afară**, adv. „dehors" || ir. *(a)fărę*; ar. *afoară* || <*AFFORAS (=AD-FORAS); forma normală e *afoară*, care a devenit *afară*, prin deasa ei întrebuințare ca aton în frasă (în legătură cu *de*: *afoară de mine* > *afară de mine*; comp. *vare* < *voare*, s. *vrea*) || vit. *affuori*; cat. *afora*; sp. *afuera*; port. *afora* (comp. vfr. *afors* „dehors") || megl. *nafară* și *năfară*, ar. *nafoară* „dehors".

551. **FARMEC**, sb. n. „sortilège, maléfice, charme, enchantement, attrait" vr. mold. băn. *farmăc*; trans. maram. *foarmec* (Onișor, Doine 8; Țiplea, P.

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

pop. 109); †*farmăcă* (Tiktin), trans. *farmecă* (Lex. Bud.).

Lat. PHARMACUM „drogue“ < gr. φάρμακον; forma normală *farmăc* a fost înlocuită prin *farmec*, sub influenţa pl. *farmece*; din acesta din urmă s'a refăcut şi fem. *farmecă*; forma *foarmec* a fost refăcută după *formeca* (*formăca*); cît priveşte sensul, trebue să presupunem că în latina balcanică cuvîntul va fi avut şi înţelesul de „charme“, de vreme ce-l avea şi gr. φάρμακον „drogue salutaire ou malfaisante, poison, préparation magique, toute opération de magie (chant, formule, etc.)“.

552. **Fermeca,** vb. „charmer, ensorceler, jeter un sort, fasciner “— vr. băn. *fărmăca, fărmeca*; trans. maram. *formăca* (Onişor, Doine 8; Ţiplea, P. pop. 109) < * PHARMACARE „administrer un breuvage empoisonné, troubler l'esprit par un breuvage magique“ (comp. gr. φαρμακεύω); forma cu *o* a resultat din labializarea lui *ă* aton sub influenţa lui *f* || *fermecător*, adj. sb. „enchanteur, sorcier“, *fermecătoare*, maram. *formecătoare* (Ţiplea, P. pop. 109) „enchanteresse, sorcière“; *fermecătoresc* (Tiktin) „enchanteur, ravissant“; *fermecătorie* „charme, magie, sortilège“; *fermecătură* „charme, sort, sorcellerie, magie“ || trans. *înformăca* (Onişor, Doine 8) „charmer, ensorceler“.

553. **FAŞE,** sb. f. „lange, maillot, bande(lette)“ || megl. *faşă*; ar. *faşe*.

Lat. FASCIA,-AM.

Alb. *fašk'e*; rtr. *fascha*; it. *fascia*; sard log. *faska*; fr. *faisse*; prov. *faissa*; cat. port. *faixa* (comp. sp. *faja*).

Der.: dim. *făşuţă* (Tiktin) || *făşie* „bande(lette)“; dim. *făşioară, făşiuţă* (Cihac) || trans. *sfăşie* (Lex. Bud.; Barcianu) „ tranche, morceau; couche, feuille“ (refăcut după *sfăşia*); dim. *sfăşiuţă* (Lex. Bud.; Barcianu); trans. *sfăşios* (Lex. Bud.) „feuilleté“.

554. **Făşa,** vb. „emmailloter, envelopper“ (Marian, Naşt. 434; Tiktin) < FASCIARE „bander, lier, attacher“ || alb. *fašk'oń*; rtr. *fascher*; it. *fasciare*; sard log. *faskare*; fr. *faisser*; prov. *faissar*; cat. port. *faixar* (comp. sp. *fajar*).

555. **Înfăşa,** vb. „emmailloter, envelopper“ || megl. *anfăşari*; ar. *infăşari* || < IN-FASCIARE || rtr. *infascher*; it. *infasciare*; vfr. *enfaissier* „lier avec des bandelettes“; prov. *enfaissar*; port. *enfaixar* || *înfăşat* „emmailloté“, dim. *(în)făşăţel* (Teodorescu, P. pop. 26, 50, 93, 94; Burada, Dobr. 50, 15; Tocilescu, Mat. 1459); *înfăşătură* (Costinescu; Polizu; Ivireanul, Did. 154) „emmaillotement; †bande“ (ver. vic. *infăşadura*; nprov. *enfeisaduro*; comp. it. *fasciatura*; sard log. *faskadura*; cat. *faixadura*; sp. *fajadura*).

556. **Desfăşa,** vb. „démailloter“ || megl. *disfăşari*, ar. *disfişari* (Dalametra) || < DIS-FASCIARE || friul. *disfasá*; vit. *disfasciare*, ven. parm. *desfasar*, vic. *desfasare*, mant. mir. *dasfasar*, mil. *desfasá*, piem. *desfasé*, mod. *desfaser*, bol. *dsfasar*, sic. *disfašiari*; vfr. *desfessier* „démailloter“; prov. *desfaissar*; cat. *desfaixar* (comp. it. *sfasciare*; sp. *desfajar*) || *desfăşătură* (Polizu) „action de démailloter“.

557. **Sfăşia,** vb. „déchirer, lacérer“; trans. „couper, diviser en feuillets, feuilleter“ (Lex. Bud.) < EX-FASCIARE, devenit * *sfăşa*, de unde, sub influenţa lui *făşie, sfăşia* || it. *sfasciare* || *sfăşietor* „déchirant“; *sfăşietură* „déchirement, déchirure“ (comp. it. *sfasciatura*).

558. **Înfăşura,** vb. „envelopper“ < IN-FASCIOLARE „envelopper de bandelettes“ || *înfăşurătură* (Lex. Burd.; Costinescu) „enroulement, enveloppement“.

559. **Desfăşura,** vb. „déployer, dérouler“ < DIS-FASCIOLARE || *desfăşurător* (Cihac) „déployant“; *desfăşurătură* (Polizu) „déploiement“.

560. **FĂT,** sb. m. „gars, † garçon, fils; † petit d'un animal“ (Iorga, Doc. Callim. II, 168); trans. „sacristain“ — **FATĂ,** sb. f. „fille, jeune fille, vierge“ || ir. *fet* „gars, garçon“, *fęţę* „fille“; megl. *fętă* şi ar. *feată* „fille“.

Lat FĒTUS,-UM „portée des animaux, petits; enfant“; FĒTA,-AM „femme enceinte, femelle pleine, accouchée, ou femelle qui a mis bas“; termeni foarte interesanţi păstoreşti păstraţi şi în alte domenii romanice unde păstoritul formează sau forma ocupaţiunea de căpetenie a populaţiunii; schim-

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

barea de înţeles dela „petit d'un animal“ la „garçon, fille“, produsă în limba noastră dovedeşte rolul important pe are l-a avut odinioară păstoritul la Romîni.

Friul. *fede*, Erto, Ampezzo *feda*, Fassa *feida*; com. Bormio, Valtellina *feda*, Valsoana *fe*, piem. *fea*, pretutindeni cu însemnarea de „brebis“, abr. *fetę* „tempo, atto del far le ova“; sard log. *fedu* „prole“; val. *fueję*, „brebis“; prov. *feda* „brebis; nouvelle accouchée“ || comp. march. *fetó* „ragazzo“ (Z. rom. Ph. XXVIII, 485); fr. *faon*, vfr. *feon* „petit d'un animal“; nprov. *fedoun* „agneau; jeune poulain ou pouliche; animal ou jeune homme novice“ <*fetonem; march. *fetačjo* „ragazzo“, abr. *fętazzę* „spregiat. di fanciullo, e anche di animale; piccolo, stento, che vien su debole e malsano“, sic. *fitigju* „figlio adottivo, nipote“.

Der.: dim. *fetică*, bot. „valerianella olitoria“; *fetiţă*, ar. *fitiţă*; † *fetişor* (Dosoftei, V. Sf., v. WgJb. V, 85), *fetişoară*; megl. *fitişoarcă*; megl. *fętişcă*; *fetişcană*: *fătuţ* (Laurian-Massim), *fătuţă* (Tiktin; Lex. Bud.; Doine, 54; Marian, Nunta 146; Sărb. II, 82; Iorga, Studii XII, 248), ar. *fituţă*: *fătuică* (Tiktin); băn. *fetśeluşă*: mold. *fetnegea* (Stamati, Poesii 249; Săghinescu, Voc. 53), băn. *fetnižea*, mold. *fetnegică* (Tiktin: Săghinescu, Voc. 53), băn. *fetńiguţă* şi *ficńiguţă* || augm. cu nuanţă peiorativă *fătoi*; trans. *fătoc* (Tiktin); băn. *fătośină* şi *fătăloancă* || col. băn. *fetśet*, *fetśiş* şi *fetśamă*; ar. *fitaryió* (Dalametra) || *fătălău*, *feteleu*, *fit'ileŭ* (Viciu, Glos. 43), trans. *feteloi*, *feteluşcă* şi *fătărău* (WgJb. VIII, 82), Sălagiu, Oşani *fit'incău* (Tribuna 1890, 350; BSF. II, 81), ar. *fiteaĭu* (Dalametra) „efféminé, homme qui se plaît dans la société des jeunes filles; hermaphrodite“ || *fetie* „le temps passé comme jeune fille; l'époque entre l'adolescence et le mariage: hymen“ (Polizu); „virginité“ (Tiktin), † *făţie* (Coresi, Tetr. Luca II, 36) „virginité“ || *fetesc* (Lex. Bud.; Polizu), megl. *fitesc*, ar. *fitescu* „de jeune fille“: *feteşte* (Lex. Bud.; Novacovici, Folclor. 24; Corcea, Bal. 56) „en jeune fille, comme une jeune fille“ || *feti* „passer le temps comme jeune fille, vivre en jeune fille“; *fetit* (Rădulescu-Codin, Cuv. Musc. 31), *fetiş* (Tiktin) „le temps passé comme jeune fille, l'époque entre l'adolescence et le mariage“.

Impr.: ung. *fataró*, *pataró* (Szinnyei).

561. **Fecior** (*ficior*), sb. m. „fils, garçon, jeune homme; domestique; † enfant“ — **Fecioară** (*ficioară*), sb. f. „vierge, pucelle“; adj. „virginale“ || ir. *fetšor*, „fils, garçon“, *fetšorę* „vierge“; megl. ar. *ficior* „fils, garçon“ || < *FĒTIOLUS, -UM şi *FĒTIOLA, -AM || dim. *feciorel*, megl. *ficiurel*, *feciorea*; ar. *ficiuric*, *feciorică*, bot. „herniaria glabra“; *fecioraş*; *fecioruţ* (Tiktin); *fecioriţă*; ar. *ficiurac*; ar. *ficiurangu* (Dalametra) || *feciorandru* (Tiktin; Reteganul, Pov. ard. I, 15, 37) „garçon un peu plus âgé“ || col. *feciorime*; ar. *ficiurame*; megl. *ficiuręmi* || *feciorie* „virginité, pucelage; chasteté; jeunesse, adolescence“ || ar. *ficiureaţă* „jeunesse, adolescence“ || *fecioriariţă* (Polizu) „fille de mauvaise vie“ || *fecioresc* „virginal, juvénile“, ar. *ficiurescu* „enfantin, juvénile“; *feciorește* „comme un garçon; comme une jeune fille, virginalement“ || *feciorelnic* „virginal“ || *feciori* „passer le temps de l'adolescence, vivre en garçon“ || *desfeciori* (Biblia 1688, Regi I, 15, 33; Tiktin) „déflorer; priver qqn de ses enfants“.

Impr.: bulg. фичюръ „domestique, aide du fromager“, фичоръ „sorte de danse populaire“; ung. *ficsór*, *ficsúr* > *ficsóros* (Szinnyei).

562. **Făta** „mettre bas, agneler, vêler“ || megl. *fitari*; ar. *fitare* || < FĒTARE „pondre“ || Arbedo *faá* „figliare (delle bestie“, Boll. Svizz. XVII, 108), friul. *fedá* „figliare (delle pecore)“; piem. *fe* „figliare“, bol. *fdar*, Urbino *fte* „far le uova“, march. *fetá* „figliare (della vacca“, Z. rom. Ph. XXVIII, 485), abr. *fętá* şi sic. *fitari* „far l'uovo“; sard log. *fedare* „figliare“ || *fătat* „action de mettre bas, mise bas, part, moment où la femelle met bas“; *fătătoare*, adj. sb. „portière (brebis, vache), endroit où la femelle met bas“ (Tocilescu, Mat. 186), „partie génitale de la vache“ (Damé, Term.), ar. *fitătoare*, adj. „portière“; *fătătură* „portée“ (Tiktin), fig. „conception, invention“ (Cantemir, Hron.)

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

563. **Fătăciune,** sb. f. „partie génitale de la vache; endroit où les femelles mettent bas; † mise bas, agnelage; † production de la terre“ (Tiktin; Iorga, Studii V, 202; Damé, Term.; Bibl. Fam. I, 396; Bucovina) — † *fătăcenă* (grafie eronată pentru *fătăcină*) „endroit où les femelles mettent bas“ (Tiktin) < *FĒTATIO,-IONEM; asupra schimbării de sufix întîmplate în forma *fătăcină*, v. *mortăciune*.

564. **Fital'ŭ** (ar.), sb. n. „époque, endroit où les femelles mettent bas“ < FĒTALIA „fêtes de la naissance“, devenit **fetal'e* de unde sg. refăcut **fetal'u, fital'ŭ* || comp. sard log. *fedale* „della stessa età“ < *FETALEM.

565. **FAŢĂ,** sb. f. „1⁰ face, visage, figure; 2⁰ † personne; 3⁰ aspect, apparence; 4⁰ teint(e), couleur; 5⁰ endroit, côté, façade, page; 6⁰ surface; 7⁰ nappe; 8⁰ taie, housse“ || ir. *fåţę* şi megl. *faţă* „face, visage“; ar. *faţă* „face, visage, image, portrait, surface“.

Lat. FACIA,-AM (= clas. FACIES).

Alb. *fak'e*; rtr. *fatscha*; it. *faccia*; fr. *face*; prov. *fassa*; cat. *fas*; sp. *haz*; port. *face*.

Der.: dim. *feţişoară* || trans. *făţoaie* (Viciu, Glos. 42) „nappe“ || *făţărie* „dissimulation, hypocrisie; † partialité“; † *făţări* „être partial, favoriser“, † *a se făţări* „dissimuler, feindre, être hypocrite“; † *făţare* (Tiktin; Gaster; Dosoftei, Ps. vers. 12, 236) „hypocrisie“; *făţarnic* „hypocrite“ (comp. pentru înţeles vsp. *hazañero* „Schmeichler“); *făţărnicie* „hypocrisie“; † *făţărniceşte* (Gaster; Prav. Mat. Bas. 16) „en hypocrite“; † *făţărnici* (Biblia 1688, Epist. Pav. Galat. II, 13) „dissimuler“ | † *nefăţăra* (Cod. Vor.) „être impartial, ne pas simuler“ || *făţiş* „en face, ouvertement; † présent“ (Paliia, Exod. XXII, 15) | *feţi* (Polizu) „teindre, farder, badigeonner“; *feţit* (Encicl.) „équarrissage (d'un tronc d'arbre), ravalement“ || *făţui* „rendre uni, aplanir, raboter, équarrir, polir, étendre un enduit, crépir; ravaler“; *făţuitură, făţuială* „rabotage, polissage, ravalement“; *făţuitoare* „taloche (du maçon)“ || † *făţişa* (Biblia 1688, Pilde Sol. XX, 9), *înfăţişa*, mold. *înfăţoşa*, ar. *nfăţişare* „présenter, représenter“; *înfăţişare*, mold. *înfăţoşare* „action de présenter, représentation; apparence, aspect“; † *făţişat* (Mag. ist. I, 127; II, 200; Iorga, An. Acad. XXI, 208; Studii X, 147, 148) „manifeste, pris sur le fait“ | *înfăţa* „changer les draps, les taies d'oreillers“ || *desfăţa* „dégarnir un lit, enlever les taies d'oreillers; étaler les marchandises“ (Sevastos, Nunta 130, 131) || *răsfăţa* „mignarder, mignoter, dorloter“; *răsfăţ* „mignardise“ (comp. pentru înţeles it. *sfacciato* „frech, unverschämt, vermessen, arrogant“, vsp. *hazañar* „sich zieren, zimperlich thun“).

566. **Făţare.** sb. f. „aire où l'on bat le blé“ — *făţar* (Teodorescu, P. pop. 146), resultat prin schimbare de sufix < *FACIARIA,-AM, dintr'un adj. *FACIARIUS,-A,-UM.

567. **FAŬĂ** (ar.), sb. f. „haricot“.

Lat. FABA,-AM.

Vegl. *fua*; rtr. *feva*; it. *fava*; sard log. *fa*; fr. *fève*; prov. *fava*; cat. *faba*; sp. *haba*; port. *fava*.

568. **Desfăca,** vb. „égrener (le maïs, le blé, etc.)“ < * DISFABĪCARE [Candrea, BSF. I, 41] || Lucca *sfavikare* „sventolare, detto del grano“ (St. rom. I, 53).

569. **FAUR,** sb. m. „forgeron“ || ir. *fåwru*; ar. *favru, favur* „forgeron; orfèvre“.

Lat. FABER,-BRUM „ouvrier, artisan“, şi cu înţelesul de „serrurier, forgeron“.

Rtr. *faver*; it. *fabbro*; sard log. *frau*; fr. *fèvre*; prov. *fabre*; vsp. *fabro*.

Der.: dim. *făurel* (Voronca, Dat. cred. 752) || trans. *făuriţă* (Tiktin; Reteganul, Bibl. pop. 42) „femme de forgeron“ || *făurar*, ir. *faurår* „forgeron“ (nprov. *faurié*); *făurărie* „forge“ (vvic. *fravaria* „arte del fabbro“; prov. *fabraria*); *făurări* (Tiktin) „forger“; trans. *făurărit* (Reteganul, Bibl. pop. 53) „métier de forgeron“ || *făurie* (Lex. Bud.; Molnar, Gram. 66; Jipescu, Opinc. 80) „forge“ (prov. *fauria*) || *făurişte* (Tiktin; Bobb; Reteganul, Pov. pop. 31; Novacovici, Folclor. 176) „forge“.

570. **Făuri,** vb. „forger“ < FABRĪRE; influenţat în fonetism de *faur*, altfel ar fi trebuit să avem *fări* | *făurit* „action de forger“.

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

571. **Fereca**, vb. „ferrer, garnir de fer, revêtir de fer; relier avec du fer; enchaîner, garrotter; attacher, lier; rhabiller (une meule)“ || megl. *făricari* „ferrer (un cheval)“ || < FABRĬCARE „façonner, travailler, forger, inventer“; forma normală **făureca* < *făreca* (cf. megl. şi formele vr. de mai jos), prin reducerea regulată a lui *ău* (*ăo*) aton la *ă* (v. *lălătoare*), a devenit mai tîrziu prin asimilaţiune *fereca*; în megl. formele cu accentul pe temă, *fáric*, etc., au fost refăcute după acelea cu accentul pe terminaţiune, *făricat*, etc. [Creţu, Rev. ist. arch. VI, 88] || alb. *farkoń*; rtr. *favergiar*; it. *fabbricare*; sard log. *fraigare*; fr. *forger*; prov. *fabregar*; sp. *fraguar*; port. *fragoar* || † *fărecare* (Cod. Vor.) „ruse, artifice, piège“; † *fărecat*, *fărăcat* (Ps. Sch. LXVII, 7; LXVIII, 34; LXXVIII, 11; LXXXIX, 12; CI, 21; CIV, 13), adj. sb. „enchaîné, prisonnier“; *ferecătură* (Dosoftei, Ps. vers. 313, 401; An. Car.; Tocilescu, Mat. 599; Tiktin) „ferrure, garniture de fer“, trans. „grains moulus gros“ (Lex. Bud.; Rev. cr.-lit. IV, 143; comp. it. *fabbricatura*) || *înfereca* (Tiktin; Polizu; Marian, Sărb. II, 232) „ferrer, garnir de fer“ || *desfereca* „ôter les bandes de fer, déferrer“.

572. **Ferecat**, sb. n. „action de ferrer, ferrement, etc.“ < FABRĬCATUS,-UM „travail; moyen“.

573. † **Ferecător**, sb. m. „ferreur, etc.“ (An. Car.) < *FABRĬCATORIUS,-UM, din adj. FABRĬCATORIUS, -A, -UM „qui produit, producteur, créateur“.

574. **FĂURAR**, sb. m. „février“ — *faur*. Lat. FĔBRARIUS,-UM (= clas. FEBRUARIUS); forma *faur* s'a născut prin confusiune cu *faur* „forgeron“, identificîndu-se *făurar* „février“ cu *făurar* „forgeron“.

Rtr. *favrer*; it. *febbraio*; sard log. *frearźu*; fr. *février*; prov. *feurier*; cat. *febrer*; sp. *hebrero*; port. *fevereiro* (comp. alb. *fl'ur*, *fruer*) || ar. *flivar* (Dalametra) e împrumutat din ngrec. φλεβάρης.

FECIOARĂ, **FECIOR** } v. *făt*.

575. **FEMEIE**, sb. f. „femme, épouse, † les gens d'une maison, famille“ — dial. răspîndit *fămeie*, *fomeie*, *fumeie* || megl. *fămęl'ă*, *fumęl'ă* şi ar. *fumeal'e* „famille, enfants“.

Lat. FAMĬLIA,-AM; în formele *fomeie* *fumeie*, vocala atonă *ă* a fost alterată sub influenţa labialei precedente şi a celei următoare; înţelesul actual de „femme“, care apare cu deosebire din a doua jumătate a veacului al XVII-lea, se explică uşor din acela de „famille“, adică „la femme et les enfants“, de unde, prin restrîngerea înţelesului, s'a aplicat termenul numai la „femme“ sau chiar numai la „enfants“, cum s'a întîmplat în ar.

Alb. *fəmil'ə* „Familie, Kind, Wickelkind“; friul. *fameje*; ven. vic. *fameğa*, pad. ver. mant. cremon. mil. bol. Urbino *fameja*, abr. *famejję*.

Der.: dim. *femeiuşcă*, şi „femelle (chez les animaux)“; *femeiuţă* (Cihac.: Epure, P. pop. 72) || col. *femeiet* (Jipescu, Opinc. 65) || *femeiesc* „de femme, féminin“; *femeieşte* „en femme, comme les femmes“ || *femeietic* „efféminé“ | † *femeiat* „habens familiam“ (An. Car.); ar. *fumil'it* „qui a une famille, des enfants“ || † *înfemeiat* (Dosoftei, Ps. vers. 395) „qui a une famille“, † *înfămeiat* (Coresi, Tetr. Mat. XXIV, 19) „qui allaite“, ar. *nfumil'are* „avoir des enfants“, ar. *nfumil'at* „qui a des enfants“.

576. **FEREASTRĂ** (*fereastă*), sb. f. „fenêtre“ || ar. *fireastă*.

Lat. * FĔRĔSTRA,-AM (cf. FRESTRA CGL. V, 23, 70, 105, care poate fi însă alterat din arhaicul FESTRA, deseori atestat; comp. Schuchardt, Voc. I, 28); clasicul FĔNĔSTRA ar fi devenit normal *feniestra* > *feiastră*.

Comp. alb. *fńeštrə*; rtr. *fnestra*; it. *finestra*; fr. *fenêtre*; prov. *fenestra*; cat. *finestra*; vsp. *hiniestra*; port. *fresta* < FENESTRA.

Der.: dim. *ferestruie*; *ferest(r)uică*; *ferest(r)uţă* (Lex. Bud.; Costinescu: Reteganul, Pov. pop. 69; Bota, Pov. 111; Ţiplea, P. pop. 109; comp. vit. *finestruzza*).

FERECA, v. *faur*.

577. **FERICĂ**, sb. f. „fougère: filipendule“ — *ferece*, *ferice*, *feregă*, *ferigă*; Prahova, Vrancea *feligă* || ar. *fearică*.

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

Lat. FĪLIX,-LĪCEM, devenit normal *ferece* (*ferice*), din al cărui pl. *fereci* (*ferici*) s'a refăcut sg. *ferecă* (*ferică*); schimbarea lui *c* în *g* și a lui *r* în *l* din formele *feregă*, *feligă*, rămîne neexplicată; s'ar putea însă, cît privește schimbarea lui *r* în *l* în această din urmă formă, ca în derivatul *ferigar* să se fi disimilat primul *r*, de unde **feligar*, și din acesta să se fi refăcut apoi *feligă*.

Rtr. *felisch*; it. *felce*: sard log. *filige*; prov. *feuze*.

Der.: dim. *ferecuță*, *fereguță*, ar. *firicuță*; *ferigea*, *firigea* „filipendule"; băn. *fereguțe*.

578. **Feregaĭ** (*ferigaĭ*), sb. n. băn. „fougeraie, lieu où croît de la fougère" < * FĪLĬCARIUM, cu aceiaș trecere neexplicată a lui *c* la *g* ca în *ferigă* || comp. fr. *fougère*: cat. *falguera*; sp. *heleguera*; port. *felegueira* < * FILICARIA.

579. **FERICE**, adj. „heureux"; sb. f. „bonheur".

Lat. FĒLIX,-ĪCEM.

Der.: †*fericie* (Tiktin; Letop. I, 261, 418) „bonheur, béatitude" || *ferici* „rendre heureux; estimer heureux, féliciter": *fericire* „bonheur, béatitude"; *fericit* „heureux, bienheureux" || †*fericință* (Dosoftei, V. Sf., v. WgJb. V, 83; Ps. vers. 11; Cantemir, Div. lum. 131) „bonheur" || *neferici* „rendre malheureux"; *nefericire* „malheur"; *nefericit* „malheureux".

580. **Ferica** (vr. băn.), vb. „estimer heureux: féliciter, béatifier"—vr. trans. *fereca* (Tiktin; Viciu, Glos. 42) < * FĒLĪCARE „rendre heureux" (comp. INFELICARE „rendre malheureux"); *fereca* a resultat normal din formele cu ĭ neaccentuat †*fericat*, †*ferecat* (Tiktin; Coresi, Ps. II, 13; Ps. Sch., Coresi, Ps. XXXII, 12; LXIV, 5; CXVIII, 2) „heureux, bienheureux" || †*ferecătură* (Coresi, Ev. înv. 237), †*fericăciune* (Tiktin; Cat. calv. 41; An. Car.), †*ferecăciune* (Coresi, Ev. înv. 201) „béatitude, bonheur" *înferica* (Ps. Sch., Coresi, Ps. CXXIV, 4) „faire du bien, rendre heureux".

581. **FI**, vb. „être" || ir. *fi*; megl. *iri*; ar. *h'ire*, *h'iari* (Dalametra).

Lat. FIERĪ, „être fait, se faire, avoir lieu", cu trecerea timpurie la verbele active de conj. a IV-a; tot timpurie trebue să fie funcțiunea lui ca auxiliar, alături de esse, cum arată formele romanice de mai jos și întrebuințarea deja în latină a lui *fiat* cu înțelesul de „soit" (Plaut).

Dalm. *fir*; vven. *fir*, vlomb. *fir*, vgen. *fi(r)*.

Der.: *fire* „nature, caractère, contenance; menstruation" (Tiktin), ar *h'ire* „nature, caractère"; *de-(a)-firea*, † *de-a-firelea* (Dosoftei, V. Sf. 22, 26 Nov.) „éminent, distingué, fort" || *ființă* „être"; † *ființesc* (Tiktin) „naturel"; † *ființește* (Tiktin) „réellement"; † *ființare* (Tiktin) „présence" || *înființa* „créer, fonder", *înființare* „création, fondation", *desființa* „supprimer, abolir", *desființare* „suppression, abolition", toate formațiuni nouă || *neființă* „non existence, néant" || *firesc* „naturel"; *firește* „naturellement"; *nefiresc* „contre nature, surnaturel" || *firatic* (WgJb. IV, 327) „dégourdi" || *hireș* (*fireș*, v. Tiktin) n'are nimic a face cu *fire*, ci e ung. *híres* „berühmt, bekannt" || *fiecare*, *fieșcare*, *fi(e)ștecare*, *fieșteșcare*, *fiteșcare*, † *fietecare* „chaque, chacun" (v. *care*); *fiecine*, *fieșcine*, *fieștecine*, † *fietecine* „chacun"; *fiece*, *fieștece*, *fieșce*, † *fietece* (Iorga, Studii IV, 54) „chaque, quoi que ce soit"; *fie-cînd*, † *fiește-cînd* (Iorga, Studii IV, 111) „n'importe quand"; *fie-cum*, *fieș-cum*, † *fiete-cum* „n'importe comment"; *fie-unde*, † *fiește-unde* (Iorga, Studii IV, 111) „où que ce soit" *fiind că* „parce que, car".

582. **FIARĂ**, sb. f. „bête sauvage, fauve".

Lat. FĔRA,-AM.

It. *fiera*; sard log. *fera*; prov. cat. *fera*; sp. *fiera*; port. *fera*.

Der.: †*fieratec*, †*heratic* (Tiktin) „sauvagerie, férocité".

583. **FIER**, sb. n. „fer": *fiare*, pl. „fers, menottes, chaînes" || ir. *fl'er*, pl. *fl'ęre*; megl. *ĭer*, pl. *ĭară*; ar. *h'er*, pl. *h'are*.

Lat. FĔRRUM.

Vegl. *fjar*; rtr. *fier*; it. *ferro*; sard log. *ferru*; fr. prov. *fer*; cat. *ferro*; sp. *hierro*; port. *ferro*.

Der.: Vîlcea, Romanați *fierotenii*,

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

pl. „ferraille, vieux fers“ || *înfiera* „ferrer, garnir de fer; marquer au fer rouge, stigmatiser, flétrir“ (vit. *inferrare*; fr. *enferrer*; prov. *enferrar*; comp. it. sard log. *ferrare*; fr. *ferrer*; prov. cat. *ferrar*; sp. *herrar*; port. *ferrar*); *înfierătură* (Lex. Bud.) „marque imprimée avec un fer chaud, flétrissure“ (fr. *enferrure*; comp. sard log. prov. cat. *ferradura*; sp. *herradura*; port. *ferradura*) || † *înheri* (Iorga, Studii VII, 306) „marquer au fer chaud“.

584. **Fierar**, sb. m. „ferronnier, forgeron“ || megl. *ĭerar*; ar. *h'irar* || < FĔRRARIUS,-UM, în fonetism influenţat de *fier* || rtr. *farrer*; it. *ferraio*; vfr. prov. *ferrier*; cat. *ferrer*; sp. *herrero*; port. *ferreiro* || dim. *fierăraş* (Sevastos, Nunta 300) || *fierărie̯ă* (Sevastos, ibid.) „ferronnière“ || *fierărie* „ferronnerie; ferraille“ (vit. *ferreria*, abr. *ferrariję*; cat. *ferreria*; sp. *herrería*; port. *ferraria*) || *fierărit* (Barcianu) „ferraille“.

585. **Fierătaie** (Romanaţi, Muscel), sb. f. pl. „ferraille, vieux fers“ (Rădulescu-Codin, Cuv. Musc. 31) < *FĔRRATALIA din adj. FERRATUS,-A-UM „de fer, ferré“ || prov. *ferratalha* (comp. fr. *ferraille* care s'ar putea să fie contras din **ferreaille*).

586. **FIERBE**, vb. „bouillir; cuire; fermenter“ — vr. băn. pf. *fierş*, † pf. *fierbui* (Coresi, Ps. CIV, 30) || megl. *ĭarbiri* (pf. *ĭerş*, part. *ĭert*); ar. *h'arbire* (pf. *h'erş*, part. *h'ertu*).

Lat. FĔRBĔRE, Densusianu, Hist. l. r. I, 103 (= clas. FERVERE).

It. *fervere*; sp. *hervir*; port. *ferver*.

Der.: *fierbere* „bouillonnement, cuisson, fermentation; agitation, trouble“; *fiert* „bouilli, cuit, échaudé“, sb. „cuisson“, ar. *h'ertu* „bouilli, cuit; faible, maladif“; *fierbător*, adj. sb. „cuisant, cuiseur“, *herbătoare* † „chaudière“ (Dosoftei, Ps. vers. 210), „partie du chalet de fromager où l'on fait bouillir le lait“ (Jipescu, Opinc. 48, Răurile, 258; Săcele); *fierbătură* (Costinescu; Polizu) „cuisson“ || Mehedinţi *fertoń* „mûr, âgé“ || băn. *fiertoare* „tourbillon d'eau“ || *fiertură*, ar. *h'irtură* (Papahagi, Mat. 621) „cuisson; met cuit“ || *fierburiu* (Lex. Bud.; Polizu), ar. *h'erburiu* (Dalametra) „qui bout facilement, qu'on peut faire cuire facilement“ || † *fierbăza* (Tiktin), † *înherbăza* (Dosoftei, V. Sf. 28 Apr.), † *învierbăza* (ibid. 8 Mai) „bouillonner“ (formaţiune analogică după *undeza*); † *înherbăzat* (Tiktin) „échauffé“ || băn. *profierbe* „cuire de nouveau“ || ar. *prih'arbiri* (Dalametra) „faire cuire de nouveau, cuire trop“.

587. **Fierbinte** (*ferbinte*), adj. „brûlant, chaud, fervent“; adv. „chaudement, avec ardeur“ < FĔRVENS,-ĔNTEM, influenţat în fonetism de *fierbe*, normal ar fi trebuit să avem *ferbinte* || friul. *ferbint*; sp. *hirviente* || dim. *fierbincior* (Iarnik-Bîrseanu, Doine 202; Creangă, Scrieri II, 16; Barcianu) || *fierbinţeală*, † *fierbinteală*, *înfierbinţeală* „échauffement, ferveur, ardeur“ || † *fierbînta* (Biblia 1688, Iov XIII, 27), *înfierbînta*, trans. *înfierbinţi* (Doine 200) „échauffer“ (sp. *herventar*); *înfierbîntare* „échauffement, ardeur“; *înfierbîntător* (Cihac; Barcianu) „échauffant“, † *herbîntătoare* (Biblia 1688, Regi III, 7, 39) „poêle, marmite“; *înfierbîntătură* (Cihac; Barcianu) „échauffement“.

588. **FIERE**, sb. f. „fiel, bile“; bot. „lilium martagon“ || ar. *h'are*.

Lat. * FĔLE (= clas. FEL).

Rtr. *feil*; it. *fiele*; sard log. *fele*; fr. *fiel*; prov. cat. *fel*; sp. *hiel*; port. *fel*.

FIERTURĂ, v. *fierbe*.

FIICĂ, v. *fiu*.

FIINDCĂ, **FIINŢĂ** } v. *fi*.

FIN, **FINĂ** } v. *fiu*.

589. **FÎN**, sb. n. „foin“ || ir. *fir*.

Lat. FĒNUM.

Vegl. *fin*; rtr. *fain*; it *fieno*; sard log. *fenu*; fr. *foin*; prov. *fen*; cat. *fe*; sp. *heno*; port. *feno*.

Der.: *finos* (Polizu) „riche en foin“ || *fînărie* „lieu où l'on serre le foin, fenil“ (vfr. *fenerie* „grenier à foin“).

590. **Fînaţ**, sb. n. „pré, prairie, coteau à foin“ — munt. *fineaţă*, sb. f.; † *fineţ*, † *feneaţ* (Iorga, Studii VI, 27, 401) < *FĒ-

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

NACIUM || cat. *fenás* || Anjou *fenasse* < *FENACIA,-AM (A. Verrier et R. Onillon, Gloss. des patois de l'Anjou) || dim. *fînăcior* (Marian, Ornit. I, 58).

591. **Afîna**, vb. „faner, raréfier, rendre moins épais, rendre meuble (en parl. de la terre), ameublir".
Lat. * AFFENARE.
It. *affienare* „pascere di fieno, dare il fieno"; sard log. *affenare* „morir di fieno"; vfr. Anjou *affener* || comp. it. *affienire* „venir su stentato e sottile, come il fieno, dicesi delle biade e dell'erbe"; fr. *faner*; prov. *fenar*; nprov. *enfená*.
Der.: *afînat* „raréfié, rendu moins épais, meuble (en parl. de la terre").

592. **FÎNTÎNĂ**, sb. f. „fontaine, puits, source" || ir. *făntărę*; megl. *făntǫnă*; ar. *fintînă*.
Lat. FONTANA,-AM; trecerea lui *-un-* la *-în-* din prima silabă se explică prin poziţiunea atonă a silabei (cf. Candrea BSF. I, 28).
Rtr. *funtauna*; it. *fontana*; sard log. *funtana*; fr. *fontaine*; prov. cat. *fontana*; vsp. *hontana*.
Der.: dim. *fîntîniţă* (Iarnik-Bîrsean, Doine 324, 378; Sevastos, Cînt. 251; Şez. I, 270; Gorovei, Cimil. 183; Vasiliu, Cînt. 107); *fîntînuţă* şi *fîntînioară* (Lex. Bud.; Hodoş, P. pop. 77); *fîntînea* (Lex. Bud.; Hodoş, P. pop. 206; Sevastos, Cînt. 79; Rădulescu-Codin, Cuv. Musc. 31; Vasiliu, Cînt. 126), ar. *fîntîneaŭă* (it. cat. *fontanella*; vfr. *fontenele*; prov. *fontanela*); ar. *fîndînică* (Dalametra); ar. *fîntînice* || *fîntînar* „fontainier" (it. *fontanaio*; fr. *fontainier*; prov. *fontanier*; cat. *fontaner*).

593. **FIOR**, sb. m. „frisson" || ar. *h'avră* „fièvre".
Lat. FĔBRIS,-EM, cu schimbare de declinaţiune; normal ar fi trebuit să avem **fieur(e)*, dar schimbarea de accent şi înlocuirea lui *u* cu *o* se explică prin influenţa derivatului *fioros* (v. mai jos).
Rtr. *feivra*; it. *febbre*, bol. *fivra*, mod. *fevra*, parm. piac. *freva*, Versilia *febbra*; sard *freba*; fr. *fièvre*; prov. *febre*; cat. *febra*; vsp. *hiebre*; port. *febre*.
Der.: *înfiora* „donner le frisson" (fr. *enfiévrer*; nprov. *enfebrá*; comp. nprov. *afebrá*) || *înfiorare* „action d'épouvanter, épouvante, frisson"; *înfiorător* „épouvantable".

594. **Fioros** „qui donne le frisson, effrayant, terrifiant" || ar. *h'ivros* „qui a la fièvre" || < *FEBROSUS, devenit **feuros* şi, prin asimilarea lui *u* cu *o*, **feoros* || vit. *febbroso* „fieberkrank, fieberhaft", bol. *fiurous*, mod. mant. *fevros* „febbricoso"; sard log. *frebbosu* „febbricitante"; fr. *fiévreux*; prov. cat. *febros*; port. *febroso*.

595. **H'ivrire** (*h'uvrire, h'ivreare*), ar. vb. „atteindre de fièvre", refl. „avoir la fièvre" < FEBRĪRE || comp. nprov. *afebrí*.

596. **FIR**, sb. n. „fil" || megl. *ir*; ar. *h'ir*.
Lat. FĪLUM.
Alb. *fit*; rtr. *fil*; it. *filo*; sard *filu*; fr. prov. cat. *fil*; sp. *hilo*; port. *fio*.
Der.: *firişor*; bot. *firuşor* „poa annua"; *firicel* (rtr. *filischè*; sic. *filiceḍḍu*; sard camp. *filiżeḍḍu*), bot. *firicea* „poa annua"; *firuţ* (Reteganul, Pov. pop. 112; Hodoş, P. pop. 37; Şez. VII, 127; it. *filuzzo*), bot. *firuţă* „poa annua" (p. trivialis, p. pratensis"); ar. *h'iric* (Dalametra); bot. *firicică* „filago germanica" || *firos* „filiforme, filamenteux" (it. *filoso*; prov. *filos*; sp. *hiloso*) || *firui* (Daul, Col. 69; Frîncu-Candrea, Munţii apus. 192) „filer" || *prefira* „faire passer entre ses doigts, examiner", *a se prefira* „aller à la file, se succéder".

597. **Înfira**, vb. „enfiler une aiguille" < IN-FĪLARE || it. sard *infilare*; fr. *enfiler*; nprov. *enfilá*; cat. *enfilar*; sp. *enhilar*; port. *enfiar*.

598. **Desfira**, vb. „effiler" < DĪS-FĪLARE (comp. exfilare) (it. *sfilare*), vic. *desfilare*, mant. *dasfilar*, cremon. *desfilá*, piem. *desfilé*, bol. *dsfilar*, mod. *desfiler*, parm. *desfilar*, piac. *dasfilá*; sard log. *disfilare*; prov. cat. *desfilar*; sp. *deshilar* || *răsfira* (prin înlocuirea prefixului *des-* cu *răs-*, cum se întîmplă şi în alte casuri) „étaler, éparpiller".

599. **FIU**, sb. m. „fils" — **FIE**, sb. f. „fille" || ir. *fil'*; megl. *il'ŭ*; ar. *h'il'ŭ* — ir. *fil'ę*; megl. *il'ă*; ar. *h'il'ă*.
Lat. FĪLIUS,-UM; FĪLIA,-AM.

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

Vegl. *fel'*; rtr. *figl, figlia*; it. *figlio, figlia*; sard log. *fizu, fiza*; fr. *fils, fille*; prov. *filh, filha*; cat. *fill, filla*; sp. *hijo, hija*; port. *filho, filha*.

Der.: *fiică* „fille“; dim. *fiuț* (Reteganul, Pov. ard. III, 53; Marian, Sărb. I. 18; Alexici, Lit. pop. 92; Tocilescu, Mat. 1284, etc.); *fiuleț* (Teodorescu, P. pop. 18; WgJb. VII, 83, etc.); *fiușor* (Marian, Leg. 200; Voronca, Dat. cred. 979, etc.); trans. *h'icuț* (Iarnik-Bîrsean, Doine, 100, refăcut după următorul); *fiicuță*; *fiiculiță* (Marian, Nunta 246; Burada, Căl. Dobr. 131); *ficuleană* (Teodorescu, P. pop. 661; Pompiliu, Bal. 47) || *fiesc* „filial“ || *înfia*, † *înfii* (Glos. ms. 312) „adopter“ (comp. vfr. *fillier*; sard log. *affizare*; prov. *afilhar*; cat. *afillar*; sp. *ahijar*).

600. **Fiastru**, sb. m. „beau-fils (fils d'un autre lit“) — **Fiastră**, sb. f. „belle fille (fille d'un autre lit“) || ar. *h'il'astru*.

Lat. FĪLIASTER,-TRUM „beau-fils, gendre“; FĪLIASTRA,-AM „belle fille, bru“.

Rtr. *figliaster, figliastra*; it. *figliastro, figliastra*; sard log. *fizastru, fizastra*; vfr. *fillastre*; prov. *filhastre, filhastra*; cat. *fillastre*; sp. *hijastro, hijastra*; port. *filhastro*.

601. **Fin**, sb. m. „filleul“ — † *fiin* (Cuv. d. bătr. I, 387, 388) — **Fină**, sb. f. „filleule“ || ar. *h'il'in, h'il'ină* || < * FĪLIANUS, -UM, * FĪLIANA,-AM || Alb. *fijan* „Täufling“; dalm. (croat) *pil'un* (cf. Bartoli, Das. Dalm. I, 284); sen. cors. *figliano* „figlioccio“, vpis. *figliana* (Arch. gl. X, 410) || dim. *finișor, finișoară* (Jipescu, Opinc. 29. 63, 112; Marian, Naș. 167; Șez. VII, 6; Gr. n. I, 51, etc.); *finuț, finuță* (Marian, Naș. 167; Leg. 119; Sărb. I, 13; Sevastos, Nunta 336; Voronca, Dat. cred. 596); *finuc, finucă* (Damé; Marian, Naș. 167); *hinuleț* și *hinic* (Jipescu, Opinc. 22, 37, 147); *finicel* (Teodorescu, P. pop. 147), *finicea* (ibid. 154, 156; Burada, Căl. Dobr. 32, 35) || *finie* (Damé; Tocilescu, Mat. 60) „affinité qui existe entre les parrains et le filleul“.

Impr.: rut. ѳинъ „Taufkind des Taufpathen“; ѳилина, ѳина „Tauftochter, Taufkind“.

602. **FIULARE** (Gorj, băn. trans.), sb. f. „traverse de bois qui relie la partie supérieure à la partie inférieure du joug“ (Frîncu-Candrea, Munții apus. 100: Liuba-Iana, Maidan, 106; Rev. cr.-lit. III, 154; Viciu, Glos. 43); băn. „bras du battant d'un métier à tisser“ (Liuba-Iana, Maidan, 116); băn. „boulon qui relie le versoir de la charrue à la haie (ibid. 107).

Lat. * FĪBULARIA,-AM < FĪBULA (comp. Mulomed. Chir. VI, 6).

603. **FLĂMÎND**, adj. „qui a faim, affamé“ || ir. *flanund, hlamund*; megl. *flămund*.

Lat. * FLAMMABUNDUS,-A,-UM < FLAMMA [Candrea, Rom. XXXI, 308]; întrebuințarea acestei forme în latina vulgară pentru a exprima ideea de „affamé“ se explică prin asociațiunea ce s'a făcut între ideea de sensație de foame și aceia de ceva arzător (comp. flamma gulae „faim“ la Ovid); din punct de vedere fonetic ar fi trebuit să avem normal * *flămăund*, dar forma adjectivală a fost influențată de derivatul verbal * *flămăunzi*, devenit * *flămunzi* și mai tîrziu *flămînzi* (în ir. megl. s'a păstrat forma intermediară *flămund*).

Der.: Hațeg *flămînzare* (Rev. cr.-lit. III, 154) „creux de l'estomac“ || megl. *flămundță* „faim“ || trans. (Lex. Bud.) *flămînzos*, megl. *flămundos* „affamé“ || *flămînzi*, megl. *flămundziri*, † *înflămînzi* (Paliia. Gen. XLI, 53; Coresi, Tetr. Mat. XXI, 18; Caz. 1580, 36, 71) „avoir faim, être affamé“ || bot. *flămînzică* „draba nemorosa“ || † *flămînzie* (Coresi, Caz. 1580, 26, 421; Biblia 1688, Iov XXX, 4; Testam. 1703, Fapt. Ap. XXVII, 21; Mărg. 76[b]; C. Filipescu, Cron. 175), † *flămîngiune* (Varlam, Caz. I, 252[b]; Cantemir, Hron.; Letop. I, 171, 455), † *flămînzăciune* (Letop. II, 77) „faim, famine, disette“ || *Flămînzilă* „personnage des contes populaires qui a toujours faim“ || *flămînzenie* (Jipescu, Opinc. 61) „souffre-faim, famélique“.

604. **FLOARE**, sb. f. „fleur“ || megl. *floari*; ar. *floare*.

Lat. FLOS,-OREM.

Rtr. *flur*; it. *fiore*; fr. *fleur*; prov. cat. sp. port. *flor*.

Der.: dim. *floricea, floricele*, pl. „grains de maïs grillés et éclatés“ (vfr. *florcele*; sp. *florecilla*; comp. it. *fioricello*); *floricică* (sp. *florecica*); *flo-*

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

riță (Reteganul, Trand. 142); *florioară* (Marian, Immorm. 562) || *florar* „fleuriste, marchand de fleurs; Avril“ (Marian, Sărb. I, 96), Mehedinți *florer* (WgJb. VII, 83) „Mai“ (it. *fioraio*; cat. *florayre*; sp. *florero*; port. *floreiro*), *florăreasă* „marchande de fleurs“; *florărie* „magasin où l'on vend des fleurs; serre“ || *Floraia* (Frîncu-Candrea, Munții apus. 50) „nom donné aux vaches“ || *înflora* „orner de fleurs, enjoliver“ (it. *infiorare*; vfr. *enflorer*).

605. **Florii,** sb. f. „Dimanche des rameaux“ <*FLORĪLIA (comp. Floralia).

606. **Înflori,** vb. „fleurir; enjoliver, orner de fleurs“ <IN-FLORĪRE (cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 147) || Rtr. *influrir*; it. *infiorire*; vfr. *enflorir*; prov. *enflouri* || it. *fiorire*; fr. *fleurir*; prov. cat. *florir* < FLORĪRE || *înflorit* „fleuraison“; *înfloritor* „florissant“; *înfloritură* „floraison; enjolivement, ornement“ (it. *fioritura*; prov. *floridura*).

607. **FLOC,** sb. m.—**FLOACĂ,** sb. f. „flocon (de laine, de neige)“; *floci,* pl. „poil du pubis“ || ar. *floc.*

Lat. FLOCCUS,-UM, *FLOCCA, pl. col. din *FLOCCUM.

Alb. *fl'ok*; rtr. *flöch*; it. *fiocco, fiocca*; vfr. *floc, floche*; prov. *floc*; cat. *floch*; sp. *flueco*; port. *froco.*

Der.: dim. †*flocșor* (An. Car.); †*flocuț* (Lex. Bud.; it. *fioccuccio*) || *flocan* (Slavici, Nuvele I, 34; Pamfile, Cimil. 44) „à longs poils“ || *flocăi* (Creangă, Scrieri I, 24; Zanne, Prov. II, 159) „mettre en flocons, éplucher, tirailler, houspiller“ (comp. nprov. *flouquejá* „mettre en flocons, en pièces, en loques, déchirer“) || *flotac* (WgJb. VII, 83), Mehedinți *flotoc* „flocon de neige“; *flotocos* (Marian, Naș. 35; Gorovei, Cimil. 276), băn. *flocotos* (Liuba-Iana, Maidan, 30), ar. *flucat* „à longs poils“ || mold. *flogotoĭ* (Pamfile, Cimil. 44) „gros flocon de neige“.

608. **Flocos,** adj. „couvert de poils, laineux, à longs poils“ || ar. *flucos* || <FLOCCOSUS,-A,-UM || it. comp. *fioccoso*; sp. *fluecoso* || bot. *flocoasă* „sorghum vulgare“ || dim. *flocoșel* (Pamfile, Jocuri 120; Cimil. 18), bot. „hydnum repandum, lactarius torminosus“; bot. *flocoșică* „holcus lanatus, lychnis coronaria“; bot. *flocoșele,* pl. „filago arvensis, gnaphalium leontopodium“; *înflocoșică* (Gorovei, Cimil. 221) „couverte de poils“.

609. **Floacăn** (Săcele), sb. „laine que le mégissier fait tomber des peaux, pelure; déchets de laine qui tombent des draps qu'on foule“ <*FLOCCĬNUS, -UM; pentru desvoltarea fonetică, cf. *Mesteacăn.*

610. **FLUTUR(E),** sb. m. „papillon“ || ar. *flutur, fli(u)tur* (influențat de alb.).

Lat. *FLUTULUS,-UM < FLUTARE „couler, flotter“ [Candrea, Rom. XXXI, 311].

Comp. alb. *fl'uturə* „papillon“; it. *fiutola* „specie di farfalletta“ <*FLUTULA,-AM.

Der.: dim. *fluturaș; fluturel* || *fluturatec* „folâtre, inconstant, volage“ || *flutura* „voltiger, flotter au vent, folâtrer“ (alb. *fl'uturoń* „voler, voltiger“).

611. **FOAIE,** sb. f. „feuille“ || ir. *fol'ę.*

Lat. FOLIA,-AM, forma de sg. care a înlocuit în lat. vulg. pe clas. FOLIUM.

Vegl. *fual'a*; rtr. *föglia*; it. *foglia*; sard log. *foża*; fr. *feuille*; prov. *folha*; cat. *fulla*; sp. *hoja*; port. *folha.*

Der.: dim. *foiță; foișoară; foițică* (Tocilescu, Mat. 126, 171, 291); *foiliță; foileană* || *desfoia* „effeuiller“ (it. *disfogliare*; nprov. *desfuiá*; cat. *desfullar*; sp. *deshojar*; port. *desfolhar*).

612. **Foios,** adj. „feuillu“ <FOLIOSUS, -A,-UM || it. *foglioso*; sard log. *fożosu*; prov. *folhos*; cat. *fulhos*; sp. *hojoso*; port. *folhoso.*

613. **Trifoi,** sb. m. „trèfle“ — Prah. *tirifoĭ*; băn. *tărfoĭ, strefoĭ* (An. Car.) || ar. *trifol'.*

Lat. TRĬFOLIUM; normal a resultat *trăfoi,* păstrat în Bănat sub forma metatesată *tărfoĭ*; *trifoi* se explică prin influența terminologiei botanice savante sau a ngr. τριφύλλι; forma băn. *strefoĭ* se explică din *trăfoĭ* prin influența derivatelor în *stră-.*

Alb. *tɛrfoj*; rtr. *trafögl*; it. *trifoglio*; sard log. *trovożu*; vfr. *trefueil*; prov. *trefolh.*

Der.: dim. *trifoiaș* (Voronca, Dat. cred. 905), și cu înțelesul de „trifolium procumbens“ || *trifoiște* „champ de trèfle“; bot. „lotus corniculatus,

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

menyanthes trifoliata“ || *trifoios*: *măcriş* ~ (Lex. Bud.) „oxalis acetosella“.

614. **FOALE**, sb. m. „outre, soufflet de forge“; *foi*, pl. „soufflet de forge“ (după acesta refăcut şi un sg. *foi(ul)* în vr. mold. băn. şi Oşani, cu acelaşi înţeles) — trans. *foale*, băn. *foal'e*, pl. „panse, ventre“ || ir. *fole*, pl. *fol'*; megl. *foali*, pl. *fol'urĭ* „soufflet de forge“, *foali*, pl. „ventre“; ar. *foale*, pl. *fol'* „outre, soufflet de forge“.

Lat. FOLLIS,-EM „soufflet (pour le feu), outre“; pentru înţelesul de „ventre“, comp. f o l l i s v e n t r i s, la Macrobiu.

Rtr. *fol*; it. *fole*; sard *foḍḍe*; vfr. prov. *fol*; cat. *foll*; sp. *fuelle*; port. *folle*.

Der.: trans. *foaleş* „ventru“; † *a se folăşa* (Iorga, Studii, VIII, 6) „former des plis comme ceux d'un soufflet de forge“ || trans. băn. *folaŕ* (Viciu, Glos. 43; WgJb. III, 315; Liuba-Iana, Maidan, 14, 20) „gilet de cuir que portent les paysans“ (sp. *fuellero*) || *foltea* (refăcut după *burtea*) „gros, ventru“; *folticos* (refăcut după *pîntecos*) „ventru, gros, lourd“ || *foi* (Tiktin; Marian, Sărb. I, 34; Voronca, Dat. cred. 111; Gaster) „faire aller le soufflet d'une forge“; mold. (Pamfile, Jocuri, II, 144) „battre, tourmenter, tracasser“; *foială* (Florini, Pov. 35) „action de rosser“.

615. **Folcel** (trans.), sb. m. „prune séchée au four, pruneau“ (Viciu, Glos. 44); † „petite outre“ (Dosoftei, V. Sf. Noem vr. 22) < *FOLLĬCELLUS,-UM; comp. pentru înţelesul dintîi sp. *hollego* „dünne Haut der Früchte“ || bol. *fulśel*, mod. *fulsel*, parm. *folsell*, vven. *folexel*; vfr. *foucel*, pic. *fauchel*; nprov. *fousel* || vegl. *funk'ela* < *FOLLICELLA,-AM.

616. **Fuior**, sb. n. „tortis de filasse, quenouillée; chanvre, lin“ || megl. ar. *ful'or* „tortis de filasse“ || < *FOLLIOLUS, -UM; înţelesul se explică din forma umflată (ca un f o l l i s) pe care o are grămada de lînă ce se pune pe furcă (comp. prov. *folelh* „filoselle, bourre de soie“ < f o l l i c u l u s) || nprov. *fouiolo* „bulle d'eau, vésicule“ < * FOLLIOLA, -AM || dim. *fuioraş* (Reteganul, Pov. ard. I, 5 ; Sbiera, Pov. 295).

617. **Ful'ină** (ar.), sb. „peau d'outre qui a servi à la conservation des fromages; épithète donnée à une personne atteinte d'obésité“ < *FOLLĪNA, -AM < FOLLĪNUS,-A,-UM „d'outre, de soufflet“ [Papahagi, Not. etim. 22] || *ful'inos* „enflé comme une outre, ventru“.

618. **Foi**, vb. „grouiller, fourmiller“ < *FOLLĪRE (=clas. FOLLĒRE) „imiter un soufflet“ (comp. f o l l e s c e r e „s'enfler comme un soufflet“); înţelesul de mişcare încoace şi încolo se explică uşor din acela al formei latine, de umflare şi desumflare a foalelor.

619. **Înfoia**, vb., „rendre ample, rendre bouffant“ — **Mful'are** (ar.), vb. „remplir une outre de lait, de fromage, etc.“ < * INFOLLIARE (comp. f o l l i a t i „sorte de souliers larges, imitant un soufflet“) [Papahagi, Not. etim. 35] || *disful'are* „entamer une outre de fromage, etc“.

620. **Înfuleca**, vb. „manger avec avidité“ — bucov. „retrousser“ (Marian, Desc. 16); bucov. trans. „soulever un fardeau“ (Marian, Desc. 16; Viciu, Glos. 53) < IN-FOLLĬCARE (f o l l i c a r e apare la Vegeţiu cu înţelesul de „respirer avec bruit“); pentru înţelesul romînesc, comp. tosc. *affollare* (Fanfani) „mangiare appetitosamente“ || lucch. *infolcarsi* „ingolfarsi“ || friul. *folk'á*; lomb. *folká*; cat. *folgar*; sp. *holgar*; port. *folgar* < FOLLĬCARE.

621. **Sufleca**, vb. „retrousser“ — trans. Sălagiu, băn. *sufulca* (An. Car.; Tribuna 1890, 381; Doine, 16; Marian, Nunta 47; Reteganul, Trand. 60; Corcea, Bal. 133; Novacovici, Folclor 133; WgJb. III, 326; Cătană, Pov. I, 9; II, 95; Alexici, Lit. pop. 61; Şez. IV, 8); Maram. *sufluca* (Ţiplea, P. Pop. 117) < SUB-FOLLĬCARE [Puşcariu, Zs. rom. Ph. XXVII, 742]; înţelesul se explică prin forma umflată pe care o presintă partea hainei care a fost suflecată; forma *sufleca* e resultată din inf. * s u f f (o) l i c a r e (după aceasta s'a refăcut ind. pr. *suflec*); la ind. pr. * s u f f o l l i c o a dat * *sufolc*, căruia i s'a refăcut un inf. * *sufolca* > *sufulca* || *desufleca* (Creangă, Scrieri, II, 99; Slavici, Nuv. I, 210) „détrousser“.

622. **FOAME**, sb. f. „faim“ || ir. *fome*, *home*: ar. *foame*.

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

Lat. FAMES,-EM; înlocuirea lui -A- cu -O- se explică prin influenţa lui *foamete*.

Vegl. *fum*; rtr. *fam* (eng. inf. *fom*); it. *fame* (lomb. com. *fom*); fr. *faim*; prov. cat. *fam*; sp. *hambre*; port. *fome*.

Der.: *foma* (Gr. n. I, 20) „endurer la faim“; *înfoma* (Sevastos, Cînt. 123) „avoir faim“.

623. **Foamete**, sb. f. „famine, disette“ || ar. *foamită* || < FOMES,-ÎTEM „bois sec, feu, flamme“ (cf. Mohl, Zs. rom. Phil. XXVI, 619; Candrea, Rom. XXXI, 310); cu vremea cuvîntul a primit accepţiunea de „foamete“, deoarece între acest înţeles şi acela de uscăciune, secetă, s'a putut uşor face o apropiere; de altfel o desvoltare semantică identică se constată şi la *flămînd* || *fometos*, ar. *fumitos*, *afumitos* (Cod. Dim. 12/17), „affamé“.

624. **FOARFECE**, sb. n., *foarfeci*, pl., *foarfecă*, sb. f. „ciseaux“ — bucov. *foarfec* (Marian, Sat. 62); Fălciu (WgJb. IX, 182) *farfici* || megl. *foarfiţi*; ar. *foarfică*, *foartică*.

Lat. FORFEX,-ÎCEM; înlocuirea lui *-f-* cu *-t-* în ar. e neexplicată (comp. forma sardă).

Rtr. *forsch*, friul. *fuarfis*; it. *forbici*, ven. *forfes*, abr. *fuorfęčę*, Lecce *fuerfęčę*, Campobasso *froffęča*, nap. *fruoffęčę*, sic. *forfiči*; sard log. *forfige*, (Biti) *fortige* (Spano 208); vfr. *forces*; prov. *forfes*.

Der.: dim. *forfecele*, zool. *forfecea* (Marian, Ornit. I, 423) „loxia“, zool. *forfecel* „loxia, rhynchites betuleti“ (Marian. Ornit. I, 423; Insect. 87); *forfecuţe*, zool. *forfecuţă* (Marian, Ornit. I, 423) „loxia“; ar. *furtichiţă* || *forfecar*, zool. „oryctes nasicornis, lethrus cephalotes“ (Marian, Insect. 9, 87); bot. „convolvulus arvensis“; zool. *forfecărel*, *forfecăraş* (Marian, Ornit. I, 423) „loxia“.

625. **Forfeca**, vb. „couper avec les ciseaux“; fig. „rosser, donner une raclée“ < FORFĬCARE (Mulom. Chir. VII, 8; CGL. II, 479; III, 165) || sard log. *forfigare* || *forfecătură* „coupure“; fig. „semonce, raclée“.

626. **FOARTE**, adv. „très, fort“.

Lat. FORTIS, devenit adverb.

Vegl. *fuart*; rtr. *fort*; it. sard *forte*; fr. prov. cat. *fort*; sp. *fuerte*; port. *forte*.

627. **FOC**, sb. n. „feu“ || ir. megl. ar. *foc*.

Lat. FOCUS,-UM „foyer, fourneau“, întrebuinţat în latinitatea de mai tîrziu şi cu înţelesul de „feu“ (cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 190).

Vegl. *fuk*; rtr. *fö*; it. *fuoco*; sard log. *fogu*; fr. *feu*; prov. *foc*; cat. *foch*; sp. *fuego*; port. *fogo*.

Der.: dim. *foc(u)şor*; pl. *focurele*; trans. Maram. *focuţ* (Lex. Bud.; Ţiplea, P. pop. 109); *focşorel* (Rădulescu-Codin, Cînt. pop. 296) || ar. *focă* „érysipèle“ || băn. *focăŕie* „grande chaleur“ (prov. *fogaria*) || *focos* „ardent“ (it. *focoso*; sard *fogosu*; prov. *fougous*; cat. *fogos*; sp. port. *fogoso*) || trans. *focuit* (Reteganul, Pov. ard. I, 52); „misérable, malheureux“.

628. † **Focar(e)**, sb. n. şi f. „bûcher“ (Dosoftei, V.Sf. Apr. 19; Oct. 13, 24) < FOCARIUS,-A,-UM (atestat numai ca sb. m. şi f.) || tir. *fogere*, friul. *fugere*; ver. *fogara*; fr. *foyer*, vfr. *fouiere* „réchaud“; prov. *foguier*; cat. *foguera*; sp. *hoguera* şi port. *fogueira* „bûcher“.

629. **Înfoca**, vb. „enflammer (fig.), exciter“ — † „mettre en feu, embraser“ (Tiktin) < *INFOCARE || it. *infocare*; sard log. *infogare*; vfr. *enfouer*; vsp. port. *enfogar* || *infocare* „ardeur, passion“ || *înfocat* „ardent, passionné; ardemment, passionnément“ || Maram. *infocăciune* (Ţiplea, P. pop. 111) „inflammation“.

630. **FRAGĂ**, sb. f. „fraise“ — mold. *frag*, sb. m. || ir. *frâž*; ar. *(a)frangă*.

Lat. FRAGA,-AM, forma de sg. care a înlocuit în lat. vulg. pe clas. FRAGUM.

Rtr. *freja*; vit. ver. mant. bellun. *fraga*, canav. *fraja*, pist. *fraga*; fr. dial. *freje* (Rolland, Flore pop. V, 199); nprov. *frago*.

Der.: dim. *frăguliţă*, bot. „adoxa moschatellina“; *frăguşoară*, mold. *frăguşor*; *frăguţă* (Iarnik-Bîrsean, Doine 405; Doine 144; Viciu, Glos. 44); bot. *frăgurel* „potentilla micrantha“ || *frăgar* „fraisier“, băn. Haţeg „mûrier“ (mant. *frager*; nprov. *fraguié*).

631. **FRAGED**, adj. „tendre, frêle“

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

—băn. *frażet*; băn. trans. Oșani *fraget* (Lex. Bud.; Molnar, Sprachl. 122).

Lat. * FRAGĬDUS,-A,-UM (clas. FRAGILIS, -E) prin schimbare de sufix.

Der.: *frăgezi* „rendre tendre“ || *frăgezime* „tendreté, délicatesse“.

632. **FRĂMÎNTA**, vb. „pétrir“; fig „agiter, tourmenter“ || megl. *frimintari*; ar. *frimintare, firmintare.*

Lat. * FRAGMENTARE < FRAGMENTUM [Pușcariu, Zs. rom. Phil. XXXIII, 233]; normal ar fi trebuit să avem în ar. *frămintare*; schimbarea lui *ă* în *i* se explică prin asimilațiune cu silaba următoare; pentru înțeles, comp. băn. *frînturi*, s. *Frîntură.*

Der.: *frămîntare* „action de pétrir“; fig. „agitation, trouble“; *frămîntat* „action de pétrir“; *frămîntătură* „action de pétrir; pâte pétrie“; fig. „agitation, trouble“, ar. *frimintătură* „pâte pétrie“ || *frămînturi* (Tocilescu, Mat. 570) „écraser“ (resultat din contaminarea lui *frămînta* cu *fărmături*).

633. **FRASIN**, sb. m. „frêne“ — † *frasen*; băn. *frapsăn, frapsăńe, fracsăn, fracsin, frasnic* || ir. *frăsir*; megl. *frasin*; ar. *frapsin.*

Lat. FRAXĬNUS,-UM; forma normală ar fi trebuit să fie *frapsăn, frapsin* (păstrată în băn. și ar.); pierderea lui *-p-* se explică sau prin influența vsl. *jasenŭ* sau prin aceia a derivatelor ca *frăsinet*, etc. în care *-x-* nu era precedat de vocala accentuată și nu mai putea trece la *-ps-*.

Alb. *frašẽn*; rtr. *fraisen*; it. *frassino*; fr. *frêne*; prov. *fraisne*; cat. *frexe*; sp. *fresno*; port. *freixo* || piem. *frasu*, monf. *fresu*; sard *frasu*; prov. *fraise*; cat. *frexe* < * FRAXUS,-UM.

Der.: dim. *frăsinel*, bot. „dictamnus albus“ (vfr. *fresnel*; sp. *fresnillo*; comp. it. *frassinella*; nprov. *freissinello*) || *frasină* „fruit du frêne“ || col. *frăsiniș*, băn. *frăseńiș*, ar. *frîpsinami* (Dalametra) || băn. *frăpsăńiță* „frêne femelle“.

634. **Frăsinet**, sb. n. „frenaie, bois de frênes“ || ar. *frăpsinet* || < FRAXĬNETUM; forma ar. a fost refăcută după *frapsin* || it. *frassineto*; vfr. *fresnoi* (comp. fr. *frenaie*; prov. *frayssineda*; cat. *freixeda*; sp. *fresneda*).

635. **FRATE**, sb. m. „frère“—dial. *frățîne, frățîn* (Teodorescu, P. pop. 441) || ir. *frâte*; megl. *frati*; ar. *frate.*

Lat. FRATER,-TREM; forma românească represintă în același timp nom. și ac. latin (acesta din urmă devenit FRATEM, printr'un fenomen de disimilațiune, cf. BSF. I, 18); pentru forma *frățîne* nu trebue admis un ac. în -ANEM (cf. *Mamă, Tată*), ea este refăcută din pl. *frățîni* și acesta a fost format din *frați* după modelul lui *tătîni.*

Vegl. *frutro*; rtr. *frer*; it. *frate*; sard log. *frade*; fr. *frère*; prov. *fraire*; cat. *frare*; sp. *fraire*; port. *frade.*

Der.: dim. *frățior*; *frătuț* (friul. *fraduz*, Arch. gl. IV, 243; sic. *fratuzzu*); *fratică*; *frățișor* (Bibicescu, P. pop. 311); *frățiuc* (Doine 199); Maram. *frăt'uc* (comp. sp. *frailuco*), *frăt'uț, frăt'uluc, frăt'uluț, frăt'ucă* (Țiplea, P. pop. 109); ar. *frătic* || *frăție*, ar. *frăți'e* „fraternité“ (comp. fr. *frairie*; prov. *frairia*; cat. *fraria*; sp. *frailía*) || *frățime* „fraternité“; † „confrérie“ (Letop. I, 385) || *frățesc*, ar. *frățescu* „fraternel“ (it. *fratesco*; cat. *fraresch*; sp. *frailesco*; port. *fradesco*; comp. vfr. *frairesche*; prov. *frairesca* „héritage“) || *frățește*, ar. *frățeaște* „fraternellement“ || *fărtat*, megl. ar. ~, „compagnon, camarade“, trans. *fărtată* (Reteganul, Pov. pop. 79) „compagnonne“ (resultat din *frătat*, prin metatesă); dim. *fărtățel*; ar. *firtîtuș*; *fărtăție*, megl. *fărtăți'ă*, ar. *fărtăți'e, firtîtlichiă* „union fraternelle, camaraderie“; † *fărtăciune* (Cuv. d. bătr. II, 230) „association, compagnonnage“; trans. *fărtăți* (Alexici, Lit. pop. 152) „traiter quelqu' un de „fărtat“: *a se înfărtăți* (Cuv. d. bătr. I, 368; Tiktin; Marian. Sărb. II, 32) „devenir compagnons, amis inséparables“; bucov. *nefărtat* (Voronca, Dat. cred. 762) „épithète du diable“ || *înfrăți*, ar. *anfrățire* „unir fraternellement“ (comp. vfr. *afrerir*; prov. *confrairir*).

636. **FREAMĂT**, sb. n. „frémissement, bruissement“—vr. și trans. *hreamăt, hremet* (Dosoftei, Ps. vers. 255; Letop. I, 217; Lex. Bud.; Viciu, Glos. 51); *ramăt* (Gaster, II, 137; Teodorescu, P. pop. 41, 518; Tocilescu, Mat. 584, 1580; Gr. n. I. 225).

Lat. FRĔMĬTUS,-UM.

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

637. **FRECA**, vb. „frotter“ || megl. *fricari*; ar. *frecare*.
Lat. FRĪCARE.
Alb. *fɜrkoń*; friul. *fregá*; it. *fregare*; sard log. *frigare*; vfr. *froier*; prov. cat. sp. port. *fregar*.
Der.: *frecător*, adj. sb. „qui frotte, frotteur“ (sard log. *frigadorżu*; sp. *fregadero*), *frecătoare* „frottoir“ || *frecuș* „semonce“.

638. **Frecat**, sb. „action de frotter, frottement“ < FRĪCATUS,-UM || sp. *fregado* (comp. sard log. *frigada*; nprov. *fregado*; cat. *fregata*) || *frecăței*, pl. „pâte râpée que l'on met dans le potage“.

639. **Frecătură**, sb. f. „action de frotter, frottement“ || ar. *fricătură* || < FRĪCATURA,-AM || it. *fregatura*; sard log. *frigadura*; vfr. *froiure*; cat. sp. *fregadura*.

640. **FRIG**, sb. „froid“ — **FRIGURI**, pl. „fièvre“ — vr. băn. *frigură*, sg. f. (Glos. ms. 312; WgJb. III, 316; Hodoș, P. pop. 36, 88, 114), refăcut după *friguri* || megl. ar. *frig*, megl. *friguri* „fièvre“.
Lat. FRĪGUS; cuvîntul apare la Celsius cu înțelesul de „frisson (de la fièvre“), corespunzător celui romînesc; în latinitatea mai tîrzie, pl. frigora e atestat chiar cu înțelesul de „fièvre“ (cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 190).
Sard camp. *frius*; sp. port. *frio*.
Der.: dim. *friguț* (Lex. Bud.; Grigorovitza, Chipuri, 159); bot. *frigurică* „erythraea centaurium“ || bot. *frigor* „erythraea centaurium“ || megl. *anfrigurari* „prendre la fièvre“, ar. *nfrigurari* (Dalametra) „avoir froid“ (cf. frigorare „administrer des réfrigératifs“).

641. **Friguros**, adj. „froid; frileux“ < FRĪGOROSUS,-A,-UM, în fonetism influențat de *frig* || sard camp. *friorosu*; fr. *frileux*.

642. **FRIGE**, vb. „rôtir, griller“ — vr. băn. pf. *fripș*; part. *fript* || megl. *friziri* (pf. *friș*, part. *fris*); ar. *fridzire*, *fridzeare* (pf. *fripșu*, part. *friptu*).
Lat. FRĪGĔRE,-XĪ,-CTUM.
Alb. *fɜrgoj*; vegl. *fregur*; friul. *frizi*; it. *friggere*; sard log. *friere*; fr. prov. *frire*; cat. *fregir*; sp. *freir*; port. *frigir*.
Der.: *fript* „action de rôtir, de griller“; *frigător* „qui rôtit, qui grille“, *frigătoare* „broche (à rôtir), rôtissoire“ || mold. *frigănele*, pl. „rôtie“ || băn. *profrige* „rôtir, griller de nouveau“ || *frigelinte* „homme parcimonieux, chiche“.

643. **Frigare**, sb. f. „broche (à rôtir)“ < FRĪGARIA,-AM, în fonetism influențat de *frige* || dim. *frigărue* „broche, morceaux de viande rôtis sur une brochette“.

644. **Friptoar'e** (băn. Hațeg), sb. f. „chaleur excessive“ (Hasdeu 1746; Rev. cr.-lit. III, 154); Oșani *friptore* „rôti“ < *FRĪCTORIA,-AM (comp. frictorium || vfr. *fritoire* „qui sert à frire“.

645. **Friptură**, sb. f. „rôti“ || ar. *friptură* || < FRĪCTURA,-AM „poêle à frire, friture“ || friul. *friture*; it. sard log. *frittura*; fr. *friture*; sp. *fritura*; port. *frituras* || dim. *fripturică*.

646. **Friptal'ŭ** (ar.), sb. n. „rôti“ < *FRĪCTALIUM || friul. *fertaje*, *fretaje* (Arch. glott. I, 534) < FRĪCTALIA.

647. **FRÎNGE**, vb. „rompre, briser“ — part. *frînt*, † *frîmt* || megl. *frondziri* (perf. *fronș*, part. *front*); ar. *frîndzire*, *frîndzeare* (pf. *fregĭu* și *frîmșu*, part. *frîmtu*).
Lat. FRANGĔRE, FREGĪ, *FRANCTUM (refăcut după formele cu -N-).
Friul. *franzi*; it. *frangere*; sard log. *frangere*; vfr. *fraindre*; prov. *franher*; vsp. *frañer*; port. *franger*.
Der.: *frîngător* „qui rompt, qui brise“, trans. *frîngătoare* (Lex. Bud.; Viciu, Glos. 44) „broie (pour le teillage du chanvre“) || ar. *frîngătură* „débris, fragment“ (comp. it. *frangitura*; prov. *franhedura*) || *frîngăcios* (Bobb) „fragile“ || *răsfrînge* „retrousser; refléter“, megl. *răsfrondziri* „briser“; *răsfrîngător* „qui reflète“; *răsfrîngătură* (Polizu; Barcianu) „revers, retroussis“; *răsfrîntură* (Barcianu) „revers, retroussis“ || megl. *si prifrondziri* „feindre“.

648. **Frîntură**, sb. f. „cassure, brisure, débris, fragment“ || ar. *frîmtură* || < FRACTURA,-AM, refăcut după *frînge* || it. *frantura*, *frattura*; vfr. *frainture*, *fraiture*; prov. *frachura*; cat. *fretura* || băn. *frînturi* „pétrir“.

649. **Înfrînge**, vb. „enfreindre, violer; vaincre“ < INFRANGĔRE, CGL. II, 341

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

(= clas. INFRÎNGERE) „briser contre, abattre, fléchir“ || it. *infrangere*; fr. *enfreindre*; prov. *enfranher*.

650. **FRÎNGHIE**, sb. f. „corde“ — Sălagiu *frumghie* (Tribuna 1890, 353); vr. Dolj, bucov. trans. Oşani *frîmbie* (Dosoftei, Ps. vers. 150; Stamati, Wb. 392, 639; Marian, Nunta 380; Naşt. 38; Immorm. 69; Dan, Straja 42; Gr. n. I, 52), *frimbie* (Bobb; Lex. Bud.); băn. *frîmbie, frîmb'e, frimb'e*, cu înţelesul de „cordon, lacet, ceinture de laine“ (An. Car.; Novacovici, Folclor 95; Zanne, Prov. III, 152; Tiktin); în vr. mold. şi cu înţelesul de „franges“ (Tiktin).

Lat. FĬMBRIA,-AM „bord d'un vêtement, frange“, cu metatesa lui -R- întîmplată de timpuriu, cum arată şi celelalte forme romanice.

Vven. *franbe* (Mussafia, Beitr. 159); fr. *frange*; prov. *fremja*.

Der.: dim. *frînghiuţă*, † *frîmbiuţă* (Bobb); *frînghioară*.

Impr.: rut. фрембия „Schnur beim Vortuch“; mor. *frembia*.

651. **Frîmbĭată** (băn.), sb. f. „brebis à laine frisée“ < FĪMBRIATA,-AM.

652. **FRÎU**, sb. n. „frein“ || megl. *frǫn*; ar. *frîn*, *firnu*.

Lat. FRĒNUM, cu pierderea neexplicată a lui -N- (cf. *grîu*).

Alb. *frɛ*; rtr. *frain*; it. *freno*; sard *frenu;* fr. *frein*; prov. *fren*; cat. *fre*; sp. *freno*; port. *freio*.

Der.: dim. *frîuleţ*; *frîuţ* (Bugnariu, Musa 21); *frîuşor*.

653. **Frînar**, sb. m. „fabricant de freins“ < FRENARIUS,-UM (CGL. III, 309) || it. *frenaio*; vfr. prov. *frenier*; cat. *frener*; sp. *frenero*.

654. **Înfrîna**, vb. „mettre le frein, brider“; fig. „maîtriser, tempérer“ < INFRĒNARE || rtr. *infrainar*; it. sard *infrenare*; vfr. *enfrener*; prov. cat. sp. *enfrenar*; port. *enfrear* || *înfrînător* „qui maîtrise, qui tempère“ || † *înfrînătură* (An. Car.) „action de maîtriser, de tempérer“ || † *a se desfrîna* (Letop. I, 426; Tiktin) „perdre tout frein, toute mesure, mener une vie de débauche“ (it. *disfrenare*; vfr. *desfrener*; prov. cat. sp. *desfrenar*; comp. rtr. *sfrener*); *desfrînare* şi *desfrîu* „débauche, libertinage“; *desfrînat* „débauché, libertin“ (comp. defrenatus „qui n'a plus de frein, que rien n'arrête“); † *desfrînăciune* (Letop. I, 356) „débauche“.

655. **FRUMOS**, adj. „beau“.

Lat. FORMOSUS,-A,-UM.

It. *formoso;* prov. *formos*; sp. *hermoso*; port. *formoso*, mir. *fromoso*.

Der.: *frumoasele*, pl. „génies malfaisants des croyances populaires“ || dim. *frumuşel* (it. *formosello*; comp. sp. *hermosillo*), *frumuşea*, *frumuşică* (comp. sp. *hermosico*) || *frumuseţe*, † *frîmseaţe* „beauté“ || † *frîmseţa* (Cuv. d. bătr. I, 345), *înfrumuseţa*, † *înfrîmseţa*, *înfrumuseţi* (Marian, Nunta 789; Gorovei, Cimil. 3) „embellir, orner“.

656. **Îmfrumuşa** (*înfrumşa*, *înfrîmşa*), vr. dial., vb. „embellir, orner“ (Cod. Vor.; Ps. sch. LXIV, 9; CXLIII, 12; Varlam, Caz. I, 99a, 157a; Dosoftei Ps. vers. 149, 352; Iorga, Studii V 90; Inscr. 209; Conv. lit. XXIV, 731; Marian, Immorm. 86, etc.) < *INFORMOSIARE (comp. formosare); forma normală *înfrumuşa* a devenit prin elisiune *înfrumşa*, de unde *înfrîmşa* (cf. Candrea, BSF. I, 28); cît despre forma simplă *frumoşa* din Lex. Bud. ea e probabil refăcută după *frumos*.

657. **FRUNTE**, sb. „front“ || ir. *frunte*; megl. *frunti*; ar. *frîmte*.

Lat. FRONS,-ONTEM; forma ar. a fost influenţată de *frîmţeaŭă*.

Rtr. *frunt*; it. sard *fronte*; fr. prov. cat. *front*; sp. *frente*; port. *fronte*.

Der.: dim. *fruntişoară*; *frunticică* (sp. *frentecica*); *fruntiţă* (Reteganul, Trand. 176) || *fruntaş* „principal, de premier ordre, notable“.

Impr.: rut. фрунташ „Hauswirt“.

628. **Fruntar**, sb. n. „partie de la têtière qui passe en avant de la tête du cheval, au-dessus des yeux, fronteau; plancher des meules du moulin“ (Damé, Term.) — băn. *fruntaŕ* „lucarne“; trans. „frontispice, façade, devant de l'autel“ (Iorga, Studii, XIII, 161; Lex. Bud.), „fronteau, sorte de bandeau que les femmes se mettent autour du front“ (Viciu, Glos. 44) — † **Fruntare**, sb. f. „philactère“ (N. Test. 1648, Mat. XXIII, 5) < *FRONTARIUM, *FRONTARIA,-AM (poate şi FRONTALE, CGL. II, 348, 419, cum

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

arată it. *frontale*; vfr. *frontel*; prov. cat. *frontal*; sp. port. *frontal*) || teram. *frundire* „guancialetta che si lega alla fronte dei bambini per non farli far male quando cascano“; vfr. *frontier* „devant de l'autel, ornement de front, bandeau“, *frontiere* „frontispice, façade“; prov. *frontiera*; sp. *frentero*; port. *fronteiro*.

659. † **Fruncea** (Dosoftei, V. Sf. Ian. 1, 30) sb. f. „front“ || ar. *frîmţeaŭă* „sourcil“, refăcut, în ce priveşte înţelesul, după *sufrîmţeaŭă* || < * FRONTĬCĔLLA, -AM; pentru trecerea lui -ON- la *-în-*, cf. Candrea, BSF. I, 28; forma dacorom. a fost influenţată de *frunte* || comp. sp. *frentecilla*.

660. † **Sufruncea** (Dosoftei, V. Sf. Oct. 23), sb. f. „sourcil“ || ar. *sufrîmţeaŭă* || * SUBFRONTĬCĔLLA,-AM.

661. **Înfrunta**, vb. „faire des reproches, offenser; affronter, braver“.

Lat. * INFRONTARE.

It. *infrontare*; vfr. *enfronter*; cat. sp. *enfrontar*.

Der.: *înfruntare* „action de faire des reproches, d'offenser, affront, insulte“; † *înfruntător* (Gaster) „offensant, brusque“ || † *înfruntăciune* (Molnar, Sprachl. 82) „réprimande“.

662. **FRUNZĂ**, sb. f. „feuille“ || ir. *frunzę*; megl. *frundză*; ar. *frîndză*.

Lat. FRONDIA,-AM < FRONS,-ONDEM (cf. Densusianu, Hist. l. roum. I. 158).

Vit. *fronza*, gen. *frunśa*, Urbino *fronża*, Lecce *frunża*; sard log. *frunża*.

Der.: dim. *frunzuliţă*, ar. *frîndzuliţă*; *frunzişoară*, bot. „myristica fragrans“; *frunziţă* (Marian, Nunta 288; Voronca, Dat. cred. 231, 235; Hodoş, P. pop. 59, 138; Dan, Straja 103; Tocilescu, Mat. 44, etc.); *frunzuţă* (Tocilescu, Mat. 827), băn. *frundzuţă*; *frunzucă* (Doine, 120; Ţiplea, P. pop. 109); *frunzicea* (Tocilescu, Mat. 184); *frunzioară* (Madan, Susp. 28, 45); *frunzuleană*; *frunzulină* (Tocilescu, Mat. 390) || † *frunzărel* (Dosoftei V. Sf. 5 Mai) „petite feuille“ || *frunzar* „dais de feuillage, feuillée, feuillage; Mai“ (Alecsandri, P. pop. 34; Marian, Sărb. I, 96) || col. *frunziş*, *frunzet* (Ispirescu, Leg. 78) „feuillage, feuillée“; ar. *frundzami* (Dalametra) || *frunzos*, ar. *frundzos* (Dalametra) „feuillu“ || † *frunzăros* (Cantemir, Ist. ier. 171), *frunzuros* (Tocilescu, Mat. 1539) „feuillu“ || *frunzări* „feuilleter; goûter par friandise“.

663. **Înfrunzi**, vb. „se couvrir de feuilles, reverdir“ < * INFRONDĪRE (= clas. FRONDĒRE) || it. *infrondire* || *înfrunzit* „action de se couvrir de feuilles, frondaison“ || *desfrunzi* „enlever les feuilles“, *a se desfrunzi* „perdre ses feuilles“ (comp. it. *disfrondare*).

664. **FRUPT**, sb. „viande, graisse, laitage et tout aliment réputé gras, par opposition à maigre“; în spec. *fruptul oilor*, *vacilor* „le lait de brebis, de vache et tout ce qu'on en tire (beurre, fromage“, etc.) — Munţii apus. „carnaval“ (Frîncu-Candrea, Munţii apus. 100).

Lat. FRUCTUS,-UM „produit, profit, fruit“; înţelesul pe care l-a primit în romîneşte stă în legătură cu vieaţa pastorală a Romînilor; pentru păstori producţiunea cea mai însemnată era aceia pe care o căpătau din creşterea oilor, aşa că f r u c t u s s'a identificat la noi cu ori-ce produs de lăptărie; de altfel un înţeles apropiat de cel romînesc îl găsim în epoca latină, în expresiuni ca f r u c t u s o v i s, l a c t i s, la Cato, De re rust. LC; Columella, VII, 3. Aceiaşi schimbare semantică se întîlneşte şi în alte părţi ale domeniului romanic. în regiuni unde păstoritul a fost sau mai este ocupaţiunea de predilecţiune a locuitorilor (comp. formele de mai jos).

Alb. rtr. *früt*; it. *frutto*; sard *fruttu*; fr. *fruit* (comp. *fruitier* „celui qui fait des fromages“, *fruitière* „association de cultivateurs pour la confection des fromages“, *fruiterie* „fromagerie“); prov. *fruch*, nprov. *fru* „toutes les qualités de laitage“, nprov. *frucho* „produit du laitage“; cat. *fruyt*; vsp. *frucho*; port. *fruto*.

Der.: *a se înfrupta* „cesser de faire maigre, manger de la viande, goûter de quelque chose“ (nprov. *enfruchá*; comp. alb. *frütoj*; it. *fruttare*; prov. *fruchar*) || Haţeg (Rev. cr.-lit. III, 122) *a se defruptí* „cesser de faire maigre“ (vfr. *desfruitier*).

665. **FUGI**, vb. „fuir, s'enfuir, courir“ || ir. *fuźí*; megl. *fuziri*; ar. *fudzire*, *fudzeare*.

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

Lat. FUGĪRE (= clas. FUGĔRE), cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 148.

Rtr. *fügir*; it. *fuggire*; sard log. *fuire*; fr. *fuir*; prov. cat. *fugir*; sp. *huir*; port. *fugir*.

Der.: †*fugire* „fuite“ (Coresi, Caz. 1580, 151); *fugător* „fugitif“ || zool. *fugău* „turnix“ (Marian, Ornit. II, 218; Tribuna, 1890, 353); „hydrometra paludum“ (Marian, Insect. 451).

666. **Fugare** (ar.), vb. „mettre en fuite; chasser“ < FUGARE || vit. *fugare*; vfr. *fuier*; prov. *fugar* || megl. *fugat* „qui s'enfuit“ (forma aceasta arată că și în megl. a existat acest verb) || dr. *păfuga* (Lex. Bud.) „mettre en fuite“ (probabil o contaminare din *pe fugă*, în expr. *a pune pe fugă*, și **fuga*).

667. **Fugă**, sb. „fuite“ || ir. *fugę*; megl. și ar. *fugă* || < FUGA,-AM || rtr. *fügia*; it. *foga*; sard log. *fua*; vfr. *fuie*; prov. *fuga*; cat. *fua*; port. *fuga* || dim. *fuguliță*; *fuguță*: *fuga fuguța* „vite, au galop“; *de-a-('n)-fuga* „en courant“ || *fugar*, adj. sb. „fugitif, fuyard“, Suceava (Vasiliu, Cînt. 54) „rapide à la course“, zool. (Marian, Ornit. II, 406) „turnix“; *fugareț* (C. Negruzzi, Scrieri, I, 42) „rapide à la course“; *fugări* „mettre en fuite, chasser“; *fugărit* „fuyard“ || Buzău *fugaș* (Gr. n. I, 235) „rapide à la course“, † „fuyard“ (Cantemir, Ist. ier. 113).

668. **Fugaci**, adj. „rapide à la course“ < FUGAX,-ACEM.

669. **FULGER**, sb. n. „éclair, foudre“ — Vîlcea, Dolj, Romanați *sfulger*; băn. *sfulzer*.

Lat. *FULGER (= clas. FULGUR; cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 137); forma bănățeană a fost probabil influențată de *sfulgera* (comp. mai jos ar. *sfulgu*).

Vfr. *fuildre*; prov. *folzer*.

Der.: dim. *fulgerel* (Gorovei, Cimil. 357) || *fulgerește* (Jipescu, Opinc. 92; Alecsandri, P. pop. 113) „comme l'éclair“.

670. **Sfulgu** (ar.), sb. n. „foudre“ < FULGUR, influențat de *sfuldzirari* (v. mai jos) sau poate deja în latina vulgară forma substantivală fusese influențată de derivatul verbal e x - f u l g u r a r e, după cum par a arăta alte forme romanice: piem. *sforgo*, vgen. *exforgo*; vfr. *esfoldre* || it. *folgore*.

671. **Fulgera**, vb. „lancer des éclairs, foudroyer“ < FULGERARE, Densusianu, Hist. l. roum. I, 137 (= clas. FULGURARE) || vfr. *foudrer* || it. *fulgorare* < FULGURARE || *fulgerător* „foudroyant“.

672. **Fulgerătură**, sb. f. „foudroiement“ < * FULGERATURA,-AM (= clas. FULGURATURA).

673. **Sfulgera** (băn. Vîlcea, Dolj, Romanați, Ialomița), vb. „lancer des éclairs, foudroyer“ (Gr. n. I, 197) || ar. *sfuldzirare* „foudroyer“ || < EX-FULGERARE (comp. e f f u l g u r a r e „jeter une lueur“) || vfr. *esfoldrer* || ar. *sfuldzirătură* „foudroiement“.

674. **FUM**, sb. n. „fumée“; *fumuri*, pl. „prétentions“ || ar. megl. *fum*.

Lat. FUMUS,-UM.

Rtr. *füm*; it. *fumo*; sard *fumu*; vfr. prov. cat. *fum*; sp. *humo*; port. *fumo*.

Der.: *fumuros* „présomptueux“; † plein de fumée“ (Glos. ms. 312; Glos. Mih. log.; Varlam, Caz. I, 226[a]) || col. *fumar* (Marian, Insect. 338; vfr. *fumier*; comp. prov. *fumiera*), *fumărie*, mold. *fumăraie*, Muscel *fumăreață* (Rădulescu-Codin, Cuv. Musc. 32) „grande quantité de fumée, maison noircie par la fumée“ || † *fumărit* „fouage; impôt reparti par feux“ || vr. Munții Suc. *fumedenie* (Prav. Mat. Bas. 4; Șez. II, 228) „multitude, foule“ || bot. *fumărică*, *fumăriță* „fumaria officinalis“ || *a se înfumura* „devenir présomptueux, s'enorgueillir“; *înfumurare* „présomption“; *înfumurat* „présomptueux“.

Impr.: rut. фума „Hoffart, Hochmuth“.

675. **Fumar**, sb. n. „cheminée“ (Lex. Bud.; Iarnik-Bîrsean, Doine, 252; Frîncu-Candrea, Munții apus. 100; Tiktin) < FUMARIUM || port. *fumeiro*.

676. **Fumur**, adj. trans. „gris“ (WgJb. V, 189); băn. „blanc tacheté de noir (en parl. des brebis“) < * FUMULUS,-A,-UM (comp. f u m i d u s „noirâtre“) || friul. *fumul* „color di fumo“ || Dîmbovița, dim. *fumurică* (Tocilescu, Mat. 1143) || *fumuriu* „gris“.

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

677. **Fuma**, vb. „†fumer, dégager de la fumée“ (Letop. I, 280) || ir. *fumå*; megl. *fumari*; ar. *fumare* || <FUMARE || rtr. *fümer*; it.sard *fumare*; fr. *fumer*; prov. cat. port. *fumar* || înțelesul de „fumer (du tabac)“ este, firește, mai nou.

678. **Fumega**, vb. „fumer, dégager de la fumée“ <FUMĬGARE || sp. *humear*; port. *fumear* (rtr. *fümager*; ver. *fumegar*; vfr. *fungier*; prov. *fumejar*, gasc. *humiga*, care se poate să derive și din *f u m i c a r e) || *fumegos, fumegăios* (Lex. Bud.) „fumant“ || Fălciu *fumăgău* „fumée épaisse“.

679. **Afuma**, vb. „fumer, exposer à l'action de la fumée“ || ar. *afumare* || <AF-FUMARE || it. sard *affumare*; prov. cat. *afumar*; sp. *ahumar*; port. *afumar* || *afumat* „fumé; ivre, gris; action de fumer“; *afumător* „qui fume“; *afumătoare* „brûle-parfum“; ar. *afumătură* „dorure“ (sard log. *affumadura*; port. *afumadura*).

680. **FUND**, sb. n. „fond, profondeur; hachoir“ — Muscel „assiette de bois, plateau rond en bois“ (Rădulescu-Codin, Cuv. Musc. 32); băn. „pelle pour enfourner; couvercle“ || ir. megl. *fund*; ar. *fundu*.

Lat. FUNDUS,-UM.

Alb. *funt*; rtr. *fuonz*; it. *fondo*; sard *fundu*; fr. *fond(s)*; prov. *fons*; cat. *fondo*; sp. *hondo, fondo*; port. *fundo*.

Der.: dim. *funduț* (Reteganul, Trand. 39; Florini, Pov. 219); ir. *fundić*; trans. *fundac* (Viciu, Glos. 45) „couche de paille sur laquelle on empile une meule de foin“, băn. „gilet de cuir que portent les paysans“ (WgJb. III, 316), zool. „podiceps cristatus“ || zool. *fundar mare* „colymbus septentrionalis“ || Muscel *fundeĭ* „ce qui reste d'une pièce de toile enroulée après en avoir pris une partie; portion d'une meule de foin; partie supérieure du caecum“ (Rădulescu-Codin, Cuv. Musc. 32), trans. „couche de paille sur laquelle on empile une meule de foin“ (Viciu, Glos. 44) || *fundoĭ* (Doine, 83; Marian, Immorm. 217), Gorj *fundoaĭe*, băn. *fundoańe* (WgJb. III, 316) „fondements d'une maison“ || trans. *fundoare* (Viciu, Glos. 44) „placard“ (vfr. *fondoire* „fond, creux, vallée)“ || trans. *fundurie* (Viciu, Glos. 44) „plancher du grenier à foin“ (comp. sic. *funnuriġġu* „fondaccio, rimasuglio“) || trans. *fundureĭ* (Viciu, Glos. 44) „petit-lait cuit“ || trans. *fundereĭ* (Gaz. Tr. 1887, n-rul 265) „meule de foin ou de fromage dont on a enlevé une partie“ || *fundătură* „impasse“, Muscel „forêt épaisse“ (Rădulescu-Codin, Cuv. Musc. 32; comp. vfr. *fonture* „éboulement, creux, trou“)

681. **Afunda**, vb. „enfoncer, creuser profond, plonger“ || ar. *afundare* || <AFFUNDARE || it. *affondare*; sard *affundare*; vfr. *afonder*; prov. cat. sp. *afondar*; port. *afundar* || ar. *afunducsire, ahîndusire* (refăcut după ngr. χανδάκι) „enfoncer, creuser profond, plonger“; *ahîndusimi* (Dalametra) „profondeur“ || *afundat* „immersion“; *afundătură* „enfoncement, creux“ (it. *affondatura*; (sard log. *affundadura*) || *afund* „profond, profondément“ (vit. *affondo* „profond, profondément“, nap. *affonno* „fond, profondeur“; comp. nprov. *founs*; sp. *hondo*; port. (*a*)*fundo* „à fond, profondément“); *afunzime* „profondeur, abîme“; *afundiș* „fond, profondeur“ || Haţeg *năfundos* (Rev. cr.-lit. III, 162) „très profond“ || ar. *ahîndos* „profond“ || ar. *ahîndá* „profondément“.

682. **Cufunda**, vb. „plonger, enfoncer, faire sombrer“ <CON-FUNDARE, cu pierderea normală a lui -N- din prefixul aton || *cufundător* „plongeur“; *cufundătură* „immersion, enfoncement“ || *de-a-cufundul* (Creangă, Scrieri, II, 65) „en faisant le plongeon“ || *cufundiș* (Barcianu) „immersion“ || zool. *cufundaci* (Marian, Ornit. II, 401; Polizu), *cufundar* (Tiktin) „colymbus glacialis“ || trans. *cufundos* (Lex. Bud.) „creux“ || *scufunda* „plonger, enfoncer, faire sombrer“ (cat. *skuffundare*); *de-a-scufundișu* (Șez. III, 25), Mehedinți *de-a-scufundișelea* „en faisant le plongeon“ || *acufunda* (Creangă, Scrieri, II, 147; Șez. I, 156; IV, 120) „plonger, etc.“ (resultat din contaminarea lui *cufunda* cu *afunda*).

683. **Înfunda**, vb. „mettre un fond, enfoncer, boucher“ <IN-FUNDARE || vfr. *enfonder* || *înfundat, pe înfundate* „en cachette“; *înfundat* „action de mettre un fond, etc.“; *înfundătură* „recoin, impasse“ || *desfunda*, ar. *disfundare* „défoncer, déboucher“ (piem. *desfondé*

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

vastig. *desfondá*; cat. *desfonar*; sp., *desfondar*; port. *desfundar*).

684. **FUNIE**, sb. f. „corde; mesure de 25 ou 50 mètres carrés“ — † „terre, propriété“ (Cuv. d. bătr. I, 66) — vr. trans. *fune* || megl. *funi*, *fuńă*; ar. *fune*.

Lat. FUNIS,-EM; pentru înţelesul de „mesure“, comp. funiculus hereditatis în Vulgata (Quicherat; cf. Rönsch, Sem. Beitr. I, 35), cu înţelesul de „étendue d'un héritage“, şi forma sardă de mai jos.

Tirol. *fum*; it. sard *fune*, vsard „misura lineare“ (G. Bonazzi, Condaghe 152); vfr. nprov. *fun* (pentru înţelesul de „mesure“, comp. vfr. *funel* „étendue de terre mesurée au cordeau“).

Der.: dim. *funişoară* || †*funaş* (Cuv. d. bătr. I, 58) „propriétaire d'un terrain contigu“ || *funier*, *funar* (Damé, Term.; Cătană, Bal. 135; Marian, Nunta 550; Candrea, Ţara Oaşului 26), megl. *fuńar* „cordier“ (it. *funaio*); †*funitură*, †*funire* (Biblia 1688, Regi II, 8, 2; Psalmi CIV, 11) „portion de terrain mesurée au cordeau“.

685. **Funicea**, sb. f. „petite corde“ (Iorga, Studii V 362; Ţiplea, P. pop. 109) < *FUNĬCELLA,-AM (comp. funicula) || it. *funicella*; sard log. *funigeḍḍa* || *funicică* (Marian, Naşt. 298, 302; Şez. I. 38).

686. **FUNINGINE**, sb. f. „suie“ — mold. *funingină* şi *funi(n)gănă*; Mehedinţi *funi(n)ginǎ*; Ialomiţa *fulingine*; băn. *fuńi(n)zină*, *fuńiźińe*; Sălagiu *furingină* (Tribuna, 1890, 353) || ar. *furidzină*, *furidzine*.

Lat. FULĪGO-INEM, devenit în dr. **furigine* > *funigine* > *funingine*; formele din Ialomiţa şi Sălagiu sînt resultate prin disimilaţiune: *n-n* > *l-n*, *r-n*; pentru *funingănă*, cf. *Mesteacăn*.

Rtr. *fulin*; it. *fuliggine*, *filiggine*; sp. *hollin*.

687. † **Funinginat** adj. „noirci de suie, fuligineux“ (Ţichindeal, Fab. 118) < FULĪGINATUS,-UM, influenţat în fonetism de *funingine* || it. *filigginato*; comp. sp. *hollinar* || Mehedinţi *înfuninginat*.

688. **Funinginos**, adj. „noirci de suie, fuligineux“ (Lex. Bud.; Novacovici, Folclor, 152) < FULĪGINOSUS,-A,-UM || it. *filigginoso*.

689. **FUR**, sb. „voleur“ || megl. ar. *fur*. Lat. FUR,-EM.

Münsterthal *für*; vit. *furo*; vfr. prov. cat. *fur*; arag. *furo*.

Der.: ar. col. *furami* (Dalametra) || megl. *furil'ă* şi *furloc*, ar. *furlichiă*, *furil'e* (Papahagi, Mat. 500) „brigandage“ || †*furesc* (Cantemir, Ist. ier. 73) „furtif, clandestin“, ar. ~ „de voleur“ || *furiş* †„furtif“ (Tiktin); *pe furiş*, vr. Mehedinţi *furiş*, ar. *afurişaluĭ* „furtivement, en secret“ || ar. *furire* (Papahagi, Mat. 599) „faire le métier de voleur“ || *a se furişa* „se glisser subrepticement“.

690. **Fura**, vb. „voler“ || ir. *furå*; megl. *furari*; ar. *(a)furare* || < FURARE || Münsterthal *fürar*; it. sard *furare*; vfr. *furer*; prov. cat. *furar* || *furat* „action de voler“; *furător* (Coresi, Caz. 1580, 322; Sevastos, Nunta 116) „qui vole, voleur“; *furătură* „action de voler, vol“.

691. **Furt**, sb. n. „vol, larcin“; astăzi reintrodus ca neologism, odinioară cunoscut însă în graiul poporului cum dovedeşte derivatul *furtişag*, mold. *furtuşag*, format după ung. *tolvajság* || ar. *furtu* || < FURTUS,-UM || it. *furto*; sard *furtu*; vfr. *furt*; prov. cat. *furt*; sp. *hurto*; port. *furto*.

692. † **Funincel**, sb. m. „ulcération, furoncle, clou“ (An. Car.; Molnar, Sprachl. 46); †*funicel* (Cuv. d. bătr. I, 8, 281); †*funecei*, pl. (Biblia 1688, Levit. XXI, 20); Oşani *furincel*; Suceava *funigeĭ* (Şez. I, 256); Reteag *furnicel*; pl. *furnicei* (Polizu) || ar. *furunţel*, *f(u)rinţel*, *sfurunţel*, *sfîrnuţel*, *sufrînţel* < FURUNCELLUS,-UM (= clas. FURUNCULUS) [Densusianu, Rom. XXXIII, 77]; formele resultate normal au fost: **furîncel* > *furincel*, şi prin asimilaţiune: *funincel*; alterările fonetice pe care le arată diferitele forme sînt datorite etimologiilor populare (comp. pentru *furnicei* sard camp. *formigeḍḍas* „ulcere depascente o canceroso“) || friul. *faronkli*; tarent. Otranto *frunk'u* < FURUNCULUS.

693. **FURCĂ**, sb. f. „fourche, quenouille; armons du chariot“, pl. *furci* „fourches patibulaires“ || ir. *furkę* „quenouille“; megl. ar. *furcă*.

Lat. FURCA,-AM „fourche“.

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

Alb. *furkə* „Heugabel, Spinnrocken“; rtr. *fuorcha*; it. *forca*; sard *furka*; fr. *fourche*; prov. cat. *forca*; sp. *horca*; port. *forca* (comp. pentru al doilea înţeles fr. dial. (H.-Pyrénées) *hursero* „quenouille“, Gilliéron-Edmont, Atlas, 1119).

Der.: dim. *furcuţă* „petite fourche“ (Molnar, Sprachl. 101; Tocilescu, Mat. 1365), trans. „fourchette; petite quenouille“ (Doine, 171; vit. *forcuzza*; friul. *forkuzze* „fourchette“); *furchiţă*, Dolj (Şez. VII, 61) „petite quenouille“, trans. băn. „petite fourche, fourchette“; *furculiţă*, megl. ar. ~, „fourchette“ || augm. *furcoi* „grande fourche“ || Olt. băn. *furceŕ*, Dolj, Vîlcea *furcel*, trans. *furcăŕ* (Viciu, Glos. 44) „fourche-fière“; dim. Vîlcea *furceluş* (Tocilescu, Mat. 170) || *furcărie* (WgJb. VII, 83; Damé) „réunion du soir, dans les villages, pour filer la laine, veillée“ || trans. Sălagiu *furcitură* (Reteganul, Pov. ard. I, 3; Gutinul, n-rele 1, 10; Tribuna, 1890, 353), *fircitură* (Viciu, Glos. 42) „meule de foin“; † „bifurcation“ (Ştefulescu. Gorjul, XXVI) || ir. *furkęi* „tordre, filer“.

Impr.: bulg. фурка, хурка „quenouille“ > фуркарь, фуркарка, „qui fabrique des quenouilles“; фурчица, фуркулица, фарколица „fourchette“; ngr. φοῦρκα, φουρκλίτσα (G. Murnu, Lehnw. 46); alb. *furkul'its* „Gabel“; ung. *furkoly* (Szinniey, I, 643).

694. **Înfurca**, vb. (Marian, Desc. 74) „enfourcher“ < * INFURCARE || rtr. *infurcher*; it. *inforcare*; sard log. *infurcare*; fr. *enfourcher*; prov. cat. vsp. *enforcar* || *a se înfurci* (Tiktin) „se bifurquer“; *înfurcitură* (Tiktin) „bifurcation (d'un chemin)“.

695. **Furcea**, sb. f. „petite fourche“ (Lex. Bud.) < *FURCĔLLA,-AM sau FURCĬLLA,-AM || it. *forcella*; sard *furkiḍḍa*; vfr. *forcele* „fourchette; clavicule, poitrine“; prov. *forcela*; cat. *forsela*; comp. sp. *horquilla*.

696. **Furcătură** (băn.), sb. f. „bifurcation d'une chaîne de montagnes“ < * FURCATURA,-AM | it. *forcatura*; sard log. *furkadura*; vfr. *forcheüre*; prov. cat. *forcadura*; sp. *horcadura*; port. *forcadura*.

697. **FURNICĂ**, sb. f. „fourmi“ — Mehedinţi *furnigă* || ir. *frunigę*; megl. ar. *furnigă*.

Lat. FORMĪCA,-AM, cu trecerea lui *-m-* la *-n-* prin disimilare sub influenţa labialei iniţiale (cf. Candrea, Rev. ist. VII, 85); înlocuirea lui *-c-* cu *-g-* e neexplicată.

Vegl. *formaika*; rtr. *furmia*; it. *formica*; sard *formiga*; fr. *fourmi*; prov. cat. *formiga*; sp. *hormiga*; port. *formiga*.

Der.: dim. *furnicuţă* (Lex. Bud.; Marian, Insect. 232; vit. *formicuzza*) || col. băn. *furnicamă*; ar. *furnigame*.

698. **Furnicar**[1], sb. m. zool. „merops apiaster, picus minor“ (Marian, Ornit. 60, 77); „myrmecophaga“ (Tiktin), „formica rufa“ (Marian, Insect. 231) < *FORMĪCARIUS,-UM, în fonetism influenţat de *furnică*.

699. **Furnicar**[2], sb. n. „fourmilière“ || megl. ar. *furnigar* || < *FORMĪCARIUM || rtr. *furmier*; it. *formicaio*; sard log. *formigarżu*; vfr. *formier*; prov. *formiguier*; cat. *formiguer*; sp. *hormiguero*; port. *formigueiro*.

700. **Furnigos**, adj. „plein de fourmis“ (Tocilescu, Mat. 514) < FORMĪCOSUS,-A, -UM (cat. *formigos*; sp. *hormigoso*).

701. **Furnica**, vb. „fourmiller, grouiller; picoter“ < FORMĪCARE „démanger“ || friul. *furmijá*; it. *formicare*; vfr. *formier*; prov. *formicar*; sp. *hormigar*; port. *formigar* (comp. nprov. *enfournigá*) || *furnicătură* „fourmillement, picotement“ || † *a se înfurnica* (Ţichindeal, Fab. 17) „sentir des fourmillements“.

702. **FURTUNĂ**, sb. f. „orage, tempête“ || megl. ar. *furtună*.

Lat. FORTUNA,-AM „fortune, sort“; schimbarea de înţeles, întîmplată de vreme, cum arată şi celelalte forme romanice, se explică în legătură cu călătoriile pe mare: ideea de „soartă“ s'a restrîns la aceia de „soartă fatală, nenorocire“, şi cum pe mare nenorocirile sînt pricinuite de furtună, semnificaţiunea cuvîntului a evoluat spre acest din urmă înţeles.

It. prov. *fortuna*.

Der.: *furtunos* „orageux“ (it. *fortunoso*; vfr. *fortuneus*) | vr. (Cuv. d.

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)

bătr. I, 400) *furtunat*, ar.~ (Dalametra) „surpris par l'orage, par la tempête, naufragé".

703. **FUS**, sb. n. „fuseau, essieu" || ir. megl. ar. *fus*.
Lat. FUSUS,-UM.
Vegl. *foiș*; rtr. *füs*; it. *fuso*; sard *fusu*; prov. cat. *fus*; sp. *huso*; port. *fuso*.
Der.: dim. *fuscior* (Gorovei, Cimil. 296) || *fusar*, ar. ~ „fuselier", zool. „perca aspro" (Marian, Ornit. II, 406), „telephorus fuscus" (Marian, Insect. 57; it. *fusaio*) || Muscel (Rădulescu-Codin, Cuv. Musc. 32) *fusuiac* „épithète qu'on donne à une personne grande et mince".

704. **FUȘTE**, sb. n. †„bâton, gourdin; javelot"; mold. bucov. Romanați „tige d'oignon" || megl. *fuști*, pl. „baguette des lisses, baguette de la chaîne d'un métier à tisser; aiguilles à tricoter"; ar. *fuști*, pl. „coups de bâton".
Lat. FUSTIS,-EM „bois coupé, bûche, bâton"; presența lui -ș- se explică prin faptul că forma de sg. a fost refăcută după pl. *fuști*; pentru înțelesul de „tige d'oignon", comp. fusticuli allii „queues d'ail", la Paladiu.
It. *fusto*; sard log. *fuste*; fr. *fût*; prov. cat. *fust*; vsp. *fuste*; port. *fuste*.
Der.: *fuștaș* „soldat de l'ancienne armée roumaine, armé de javelot"; † *fuștășel* (Iorga, Doc. ist. fin. 57) „soldat de la garde du palais".

705. **Fuștel**, sb. m. trans. bucov. „bâton, perche" (Lex. Bud.; Marian, Sărb. III, 227; Bibicescu, P. pop. 280); trans. „échelon" (Lex. Bud.); din pl. *fuștei* s'a refăcut un sg. n. *fuștei* (pl. *fuștei*), cu înțelesul de „baguette des lisses, baguette de la chaîne d'un métier à tisser" < *FUSTĔLLUS,-UM || it. *fustello*.

706. **Fuscel**, sb. m. „baguette des lisses, baguette de la chaîne d'un métier à tisser" — trans. „échelon" (Marian, Sat. 257) < *FUSTĬCĔLLUS,-UM || it. *fuscello*, *fusticello*; sard log. *fustigeḍḍu*; vfr. *fuissel*.

707. **FUTE**, vb. „accomplir l'acte sexuel" || ir. *fute*; megl. *futiri*; ar. *futire, futeare*.
Lat. FUTUERE.
Alb. *fut*; rtr. *fuotter*; it. *fottere*; sard log. *futtire*; fr. *foutre*; prov. *fotre*; sp. *hoder*; port. *foder*.
Der.: *futai* „coït" || *futăcios* „passionné pour les plaisirs charnels" || ar. *futeaiu* (Dalametra) „homme passionné pour les plaisirs charnels" || *fute-vînt*, zool. „motacilla"; fig. „homme peu sérieux, tête à l'évent" (it. *fottivento* „caprimulgus europaeus"; sard log. *futti(b)entu* „acertello").

BDD-B132-07 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:42 UTC)